

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Свеска XII.

Сарајево, Децембар 1892.

Година VI.

Власник: АЕМ. Консисторија.

Уредник: Ђ. Петровић, протопрезвитер.

СЕРАФИМ

по милости божијој православни Архиепископ и Митрополит Херцеговачко-Захумски и Егзарх горње Мизије, шаље часном парохијалном клиру и свима православним Христјанима своје Богоспасајеме Епархије архипастирски благослов са цјеловањем светим

ХРИСТОС СЕ РОДИ!

Овим милозвучним поздравом, пуним дубоког значаја и утјехе, поздравине јутрошњу зору милиони православних душа! Овај весели поздрав одјекује данас свуда на састанцима, по богатим кућама као и простим колибама! Данас радосније поји наша света мати црква, небо и земља веселе се, горе и дубраве играју, анђели и људи торжествују, све твари видиме и невидиме, — једном ријечи цијела васиона учесник је данашње радности! — Опћа ова радост доиста је по све оправдана; јер данас славимо најзначајнији дан у Хришћанству, дан у који се родио Син Божији, Господ наш Исус Христос, који је по сред натуцаног не-

знабоштва, безвјерија, најгадније покварености, себичности и грубе силе силних великаша, учио људе о правој вјери у Бога, проповиједао општу љубав и на темељу ове прогласио: браство, слободу и једнакост међу људима, без разлике рода и племена, и тиме показао прави пут, да се створи срећа и блаженство свију људи.

Свевисњи праведни судија казнио је прве људе за њихов гријех, али им је, по великој милости својој, у исто вријеме обећао, да ће им послати "солнце правди", које ће људима освијетлити пут небесне истине. И на данашњи дан извршило се то обећање Божије, — испунила се та велика и божествена тајна! Син Божији,

за љубав нашега спасења, јавио се је, да силом Божије просвјете, засвијетли цијелом свијету, који бијаше тада, више но икада, умотан у црни облак незнабожачког сујевјерства, материјализма и гадне покварености.

Јавља се дакле творац свијета, да покаже људима пут к спасењу, да их научи правој вјери у Бога, да их избави од гријеха, смрти и проклетства. Зато се и радују данас пастири са волевима, за то и поју анђели „побједнују пјесан“, за то се и расијала тако она чудесна звијезда!

И то сунце правде, тај цар небесни, он као прави Бог и прави човјек, потпуно знајући за сва искушења и све тегобе, које га очекују на земљи, — ради нас жртвује себе, своју божанску силу и славу, јавља се на земљи у највећој простоти, рађа се у јаслима скромне колибице, па још од рођења подноси све муке и невоље, које могу човјека у животу снаћи.

Само у томе колико лежи поуке за нас! Јер може ли бити веће љубави од Христове љубави, што је за све нас изволио човјеком постати и прави нам пут спасења показати! Има ли веће жртве од Његове, што је за цео свијет страдао и саму крену смрт поднио?

Гледајући на ову неизмјерну љубав Спаситељеву и на велико Његово дјело искупљења, које је на данашњи дан извршено, а знајући, какве благодатне плодове доноси духовна поука по св. вјеру, цркву, просвјету и у опште по религиозно-морални и материјални напредак драге нам пастве; за то и ја ваш сиједи архи-пастир са радошћу у души хоћу да Вас богољубиви свештеници и мила паство поучим данас ријечима св. писма, које овако говори:

„Та земља, на којој стојите, света је, зато је љубите и чувајте“ (2 Мојс. 3. 5) „подајте цару, што је царско“ (Лук. 20. 25) и покоравајте се властима, јер нема власти, да није од Бога, те онај, који се не покоравља њима, противи се наредби Божијој (Рим. 13. 1. 2.);

„Ви старији“, будите тријезни, поштени, чисти у вјери и свему примјер млађанима (Тит 2. 2.);

Ви српска младежи, драга ћето! Слушајте своје родитеље и све старије (Кол. 3. 20.); клоните се свега, што би вам убијало срећу и срамоту нанијело својим родитељима и вашој отачбини;

Ви мужеви, пазите на своје жене, и љубите их као сами себе, јер не вели узалуд српска пословица: „на жени кућа стоји“.

Ви жене, поштујте и љубите своје мужеве, а дјецу своју као дар Божији гледајте, будите поштене чисте и праве домаћице (Тит 2. 4. 5.);

Ви слуге и најамници, својом вјерношћу и поштењем угодите господарима (Кол. 3, 22.); и ви сви уопште дакле мали и велики и који слушате и који заповиједате напредујте о Господје и о државје крјепости јего (Еф. 6. 2—14).

Не будите у послу лијени, у невољи будите стрпјељиви, не враћајте ником зло за зло, оскудне потпомажите, благосиљајте оне, који Вас гоне, будите једне мисли међу собом и друг друга љубите (Рим. 12, 11—17.).

Поучите се, љубезни моји, оном Спаса нашег Господа Исуса, па његујте у срцима вашим љубав Богу и ближњима својим, јер то нам је сам Господ дјелом показао, да треба, да чинимо и то нам он заповиједа да чинимо (Мат. 22. 39. 19.). А на против одбаците: гордост, сујету, завист, злобу, пакост, себичност, цинилук,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У Н И В Е Р З И Т Е Т С К А Б И Б Л И О Т Е К А

честољубље, властољубље, среброљубље и освету; јер то су и наука хришћанска и свјетска осудиле као гријех према Богу, себи, срећи и блаженству своме и друштва, у коме смо. Само тако радећи испунићете дужности ваше: према Богу, себи самима и својим ближњим! И само на тај начин показаћете, да сте прави Хришћани и достојно ћете прославити данашњи празник!

Наше је срце препуно љубави и блакости према свакој души хришћанској, а највише према свештенству своме. С тога и очекујемо, да ћете се ви свештеници одазвати нашем очинском гласу са синовном послушношћу, па да ћете сви слошки порадити, да нам у народу нашем вјера буде живља, православље напредније, морал снажнији, да су цркве пуније, српске школе многобројније и боље посјећене, да нам манастири, ти живи свједоци наше негдашње славе, још боље свијетле и народно благостање да је угледније! Не клоните у том тешком али светом послу, — Ви свештеници, који сте Богом и црквом позвани, да пасете стадо Божије (Петр. 5. 2.) да га благовремено и безвремено учите (П. Тим. 4, 2.), радећи за опште добро, за цркву и просвјету у својој домовини.

Као чланови црквених општина, већ по самом звању свом треба у свакој прилици вашим савјетом, родољубљем и упливом да притечете у помоћ општинама. Општине пак не треба да без саслушања миљења и савјета свештеничког да раде, већ су дужне уважавати свештенички ауторитет, њихово право и утицај у уредбама црквено-школским, која им по

праву припадају и која су им вазда и државне власти припознавале, па их поједини свјетовњаџи, а још мање општински чланови несмију омаловажавати.

Увјерени смо, да међу вама, браћо свештеници нема ни једног пастира, који само о својој слави и хвали ради, а за славу цркве и хвалу народа и не мари! Тако и у напријед радите, па ћете бити сви достојни ученици св. Саве, који је презрио све славе од овог свијета, с малим био задовољан, и душу своју полагао је за народ свој.

У нади, да су вам, љубезни, отворена срца ваша за ријечи и савјете наше, Ми вам поздрављамо велики празник Христова Рождества, новог љета, свијетлог Богојављенија и све српског просвјетитеља св. Саве, са најтоплијом жељом, да данашње Рождество Христово измири и изљуби омражене и завађене синове једне цркве, једне крви и кости, како би просвијећени богојављенском водицом разумјели и схватили Богоугодне и просвјетне цијељи и намјере нашег првоучитеља св. Саве, те да уједињени и сложни на томе темељу: сретно, здраво и задовољно започнемо и довршимо наступајуће ново љето. У то име примите сви наши архипастирски благослов, којег вам предавамо са ријечима апостолским: „Благодат са свима, који љубе Господа нашег Исуса Христа једнако. Амин“ (Еф. 6, 24.)

Дано у Мостару на дан Христова рождества 1891. год.

АЕ и Митрополит
Серафим, с. р.

Црквено бесједништво.

Признати се мора, да је једна од главнијих свештеничких дужности, „*проповједање слова божијег*“.

Вршећи разне обредне дужности пастви својој, свештеник има најближег додира са народом; а притом, налазећи се свагда у његовој средини, он га може највише, него ико други, научити свему ономе, што му је и као правом Хришћанину и добром грађанину потребно знати. — Но сјем овога, њему баш и сама његова свештеничка дужност налаже и препоручује: да народ свуда и на сваком мјесту учивјери и закону божијем, као и свему ономе, што је добро, корисно и племенито. — Због тога се свештеник и назива још *учитељ народа*, или *пастир његов*.

Не тражи се дакле од свештеника само да зна крстити, вјенчати и онојати, већ и нешто више, а то је, да науку Бога живога, науку Христову, која је *једина* од свих до сада остала као права истинита наука, и коју не само нико, што је није могао доказима побити и преиначити, но се је као права наука кроз свих до сада протеклих деветнајест вијекова одржала чиста и невредима, због чега је корисном и спасоносном постала!

Највиша црквена власт у Краљевини Србији, прије неколико година увидјев, да је тамошње свештенство напустило прави задатак свој, учење народа јеванђелској науци, већ да је стало само на вршење вјерских обреда, — наредбом својом опоменула је свештенство и најозбиљније му у дужност ставила: *да чешће у цркви и ван ње, проповједа слово божије*; а да би рад овај могла контролисати, као и да би још ваљане бесједнике награђивати могла, наредила је, да јој свештенство све

говорене оригиналне бесједе на измаку сваке године на увиђај шаље.

И ако нам није познато, да је речена црквена власт ма и једнога свештеника као ваљаног бесједника, од тог доба до сада за ту ревностну службу наградила и одликовала, и тиме да приволи и остало свештенство на већу дјелатност у винограду Господњем, — ипак је ова наредба благотворно утицала на свештенство, да данас види користи од тога не само оно (свештенство) већ и народ, јер се многи свештеници међу се надмећу који ће што љепшу и прикладнију бесједу написати и изговорити, а многи су такве већ и штампали по разним књигама и часописима, о којима је се и критика повољно изразила.

Написати бесједу и народу је изговорити онако, како треба, те да је он разумјети може и к' срцу примити, није баш одвећ лака ствар, као што многи мисле... Сваки празник има своју тему, свој значај, кога свештеник треба пастви приказати; а како таквих празника преко године има подоста, и како се за справљање бесједа изискује поред добре воље, још и темељно и свестрано познавање св. Писма као и живота и рада свих угодника божијих; — то свештеник при справљању бесједа мора да је врло обазрив и да зна добро оно, о чему мисли бесједити.

Многи свештеници зањати пословима парохијским, или око обрађивања земље, те једине помоћи за подмиривање свакодневних потреба својих, — не доспјевају више пута да се дуже вријеме са читањем св. Писма и осталих других полезних књига занимају; већ када им дође ред бесјеђењу, они узимају по коју од штам-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

печатаних бесједа из каквих књига, па или из њих у цркви просто прочитају народу такву бесједу; или је пак само препишу на хартију, па је науче на памет и изговоре; тек само да им се не би за невршење ове своје дужности пребацило, или их духовна власт неби окривила што не бесједе; а неки опет из више бесједа штампаних узму по неколико одјељака, па како знаду поређају те чланке без никаквог смисла и поретка, и од самих њих сачињавају бесједу и такву огласе за оригиналну, па пошто је изговоре народу, шаљу је власти духовној као своју на увиђај.

Заиста, ништа смијешније, нити пак жалосније није, већ слушати такву искрпљену проповјед!! — Сваки бесједник има своје назоре, свој штил, у састављању бесједа; а сви опет пазе на развијеност и умно васпитање публике, којој бесједе. — Ако је публика свјеснија, интелегентнија, за њу бирају тему језгровитију и бесједу праве штилом мало видним, јер се бесједник мора изнад свију уздићи, те да би на тај начин примамно публику да га слуша и проповјед прима. Ако ли је пак публика из нижег реда људи; ако је простија, онда се и тема и штил, узима лакши, и проповјед се мора спустити на најнижу визину, те да би такву слушаоци могли разумјети. Иначе би толико исто значило, као када би Србину говорили неку најбољу ријеч на ком страном језику, кога он незна и бесједу му не разумије!! — Према томе дакле, гријеше јако сви они свештеници, који из разних бесједа по нешто узимају и од тога граде проповјед, или пак говоре простом народу бесједе из штампаних књига, које су махом све вишим штилом написане. Такве бесједе не само што неће моћи имати никаквог дјејства код

публике, но је она ни разумјети неће моћи. — Отуда је сигурно и постала она прича о неком свештенику, који је направно такву једну искрпљену бесједу да је ни сам није могао разумјети и једном приликом говорно ју је народу у цркви, мислећи, да ће се њоме популарисати код пастве своје. Говорећи тако и све непрестано мислећи о томе, — он је толико био занешен, да није примјетио, када су један по један „од благочестивих“ из цркве излазили докле само црквењак није остао; па када се и овоме досади слушати га, он је смјерно пришао к' попи бесједнику рекав' му: „*Бога ти пош, када пођеш кући затвори врата црквена, ево ти кључеве, а ја одох!*“

Ове дакле приче, коју многи знаду, сваки се свештеник увијек треба сјећати, па старати се, да бесједом својом занима слушаоце и приволи их, да га слушају и потпуно разумјети могу; иначе, боље је и да не бесједе и ауторитет бесједнички понижава и омалоуважава.

Из прибављене практике за вријеме своје деветнајесто-годишње свештеничке и парохијске службе, држим, да ћу браћи свештеницима користити, ако их укратко упозорим са слиједећим омитичним правилима и обратим им пажњу, на што требају највише мотрити при састављању бесједа, које се у цркви говоре.

Када дакле свештеник о коме пражнику хоће проповјед у цркви држати, он ће прије свега дужан бити *добро проучити живот и рад свештештва* о коме мисли говорити. Затим ће промислити о чему ће бесједити и *изабрати себи извесну тему*, као на прилику: о познавању и поштовању Бога, дијелењу милостије, хришћанској љубави; љубави на спрам ближњих и отачбине, исповиједању и причешћивању, и другим добрим и богоугод-

ним дјелима итд. Но тема се има свагда саображавати са значајем и духом њеним, или самога празника.

Пошто је дакле тема изабрата, ваља начинити *кратак увод, затим изложити суштину саме теме, њу упоредити и довести у склад са нашим животом, а потом од шуда извести поуку и бесједу закључити.* Бесједник се ни у ком случају *не смије од изабране теме удаљити*; но се непрестано мора око ње находити.

Бесједник у говору своје треба да је *што краћи.* Дуго бесјеђење, а особито у цркви (гдје народ стојећи слуша и службу божију) изазове код публике негодовање, и не радо слуша и најбољег говорника. По другим пак мјестима, гдје публика сједећи слуша бесједу, као: о забавама и другим мјестима, ово може бити и мало дуже; али у цркви никако.

Бесједник се мора још обазирати и на *душевну развијеност и образованост публике*, па према њој и бесједу удешавати. Једна иста бесједа (ма била и најбоља) не може једнаког дјејства имати код сваке публике. С' тога је свештеник дужан да кроз проникне и завири у умну моћ и образовање своје пастве, па према томе и бесједу да удеси, ако мисли да публика од ње користи има.

Даље, бесједник треба добро да *бесједу на памет научи* и тек тада је говорити. Најбоља бесједа, ако се из књиге чита, не може упливисати толико на публику, као када се на изуст говори.

Читање и пропраћење штампаних бесједа из разних књига може свештеницима умно давати само правац, кога се при састављању бесједа имају придржавати; могу се згодним мислима и изразима њиховим користити; али се читаве бесједе

или поједини одјељци из њих никако не смију узимати и само се од њих бесједа начинити.

Свештеник, који баш није вичан бесједу сам саставити, или за ово не би имао времена, — може се и штампаном (туђом) послужити; али свакојако морао би бити толико увиђаван, да умије од таквих изабрати ону, која би за његову публику била подесна и разумљива.

Добро би урадила браћа свештеници када би ово свагда на уму имала, па се према томе и управљали, јер би у том случају са својим бесједама доиста пастви својој користити могли.

Најпризнатији наши оратори и бесједници Њ. Високопреосвештенство г. Митрополит Михајило, и блажено-упокојени владика Гаврило и пок. архимандрит Сава Јовшић видимо, да су се увијек ових правила придржавали; па с тога смо и видјели, да су они омиљени бесједници у народу и да су бесједе њихове с' вољом и пажњом слушане и к' срцу примане. Па када су дакле они овако радили, то смо и ми, као њихова млађа братија, дужни, да се у овоме на њих угледамо и горњих се правила придржавамо и проповједи наше удешавамо према духу развијености тадашње публике, како би она на тај начин од нашег учења — бесједничтва — доиста стварне користи имала; и о овоме се можемо угледати још и на самог Спаситеља нашег, који свагда науку своју кратко, јасно и у причама, а све у духу развијености тадашње публике проповједаше, да га сваки, па и најпростији човек могаше разумјети.

Зајечар, 24. новембра 1892.

Милан С. Пантелијћ,
свешт. зајечарски.

Поздрав црквеним пастирима на дан Рождества Христовог.

Има у години неколико дана, када су људи вољни и спремни, да забораве све своје ово-свјетске бриге, и свраћајући свој поглед и своју пажњу на јеванђелске догађаје, сјећају се и свога вишега позива за вјечни живот, сјећају се, да има Бога на небу, да на земљи међу нама невидимо присуствује увијек Христос, да има правде, да има добродјетељи. *У то неколико дана, међу које спада и дан Рождества Христовог, повраћају се и долазе к нама, пастирима црквеним, овци наше расијане по врлешима и долинама овога свијета. Оне шада на нас гледају и траже у нашим ријечима, молитвама и дјелима Христа: „гдѣ Христосъ раждается?“*

И откуда ћемо ми узети такве даре духовне, да би се тим тренутком свјетлости у нашој тами могли користити, и да би религиозни утицај тог дана могли повећавати тако, да Христова наука постепено прожма цео живот нашега друштва и народа?

Но прије, него ма ко и усније отворити уста, да одговори, он чује са свију страна: о каквом, за Бога узвишењу религиозног живота може и бити ријеч прије, него што се поправе услови нашега стања; прије него што будемо обезбјеђени са издржањем, и прије него што будемо заштићени и ослобођени од свјетске зависности и т. д.

Шта да речемо на те приговоре?

Допустимо, да су ти приговори умјесни; допустимо, да су спољни услови свештеничког стања збиља неугодни, но опет, зар се морамо чак и срестава за испуњавање наше дужности и наше заклетве, одрицати — срестава, која су нам дозвољена у свако вријеме и при

сваким условима нашега стања и државног положаја?

Та срества састоје се у просвјетљењу и облагорођењу наших сопствених срца оним истинама божанственог открочења, које истине, макар у неколико годишњих дана, уздижу дух свега народа над овим свијетом и његовом злобом.

Ако ми мало боље завиримо у истине, које нам се откривају догађајима Рођења Христовог, то ћемо у њима наћи са свим јасно означена основна и битна правила свештено-пастирског живота и рада, тако, да дан Рођења Христовог, који је и велики и свети за све Хришћане, има специјални значај за свештеничку свијест, и то због тога, што је Исус Христос пастирначалник и добри пастир, који је дошао у свијет, да би спасао, што је изгубљено и просвијетлио оне, који се налазе у тами и сјени смртној.

„Открило се је ново тајинство“, говори св. Глигорије Богослов, *„открила се је нова тајна, а то је човјекољубива Божија пажња и брига о ономе, који је као због непослушности. Због њега је рођење и Дјева, због њега су јасле и Витлејем“.* Па какве ми истине за црквене пастире налазимо у тој новој тајни, у јаслама и Витлејему?

Ми овдје видимо дивно сједињење небеске славе и земаљског сиромаштва; видимо пештеру, но назријевамо и анђеле, који пјевају; видимо пред нама јасле, а над нама звијезду, као небеског путевођу. Па не говори ли то и о томе, да служитељ Божији не треба да се сувише печали и жалости због свога сиромаштва земаљског, друштвеног и имовног?

Зар витлејемска слика не утјешава скромне раднике, сеоске свештенике, који

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

не знају никад, или управ, који су заборавили за увијек и одмор и ситост и топлоту и своју спољашњу независност? Зар ће они, који проповиједају рођенога у јаслама, туговати о томе, што за њих нема приступа у дворе и палате? Или ће на против они палатама и дворовима претпоставити палате људских срца, које су за њихове благодатне ријечи отворене, и куда силници овога свијета не могу промакнути ни са оружјем ни са новцем? Па и та смирена и убога средина, у коју ми долазимо са Божићном радости, зар нија ближе Виновнику торжества, него и једна друга? О свештениче! не ропћи за то, што са крстом у руци мораш ићи по сиромашним колибицама, погледај само, зар многе од њих, саме по себи не валиче на ону убогу пећину, гдје се је родио к њишихъ Живий? Погледај на своје сиромашне парохијане, зар то нијесу витлејемски пастири, којима је анђео првим јавио „радостъ велию каже вдетъ великъ людемъ?“ Улази дакле у њихове колибице не са огорчењем, већ са радосћу, тражи тамо Христа, и ако га нађеш, то не ћеш жалити себе ради овоземног сиромаштва, већ ћеш пожалити оне, који су сиромашни Христом, ма да су и богати овим свијетом, и којима је теже ући у царство небеско, него камили кроз иглене уши проћи.

И као што видисмо, прва петина свештено-пастирства, коју смо у догађајима рођења Христовог открили, састоји се у томе, да нови благодатни живот, који је са собом донио Господ наш на земљу, и који смо сви у људима засађивати позвани — да тај живот нема нужде ни у каквој земаљској сили и преимућству, већ на против још се боље и слободније развија удаљен од њих: наш нови човјек обновљава се, по ријечима

апостола, баш тада, када стари труне и пада. Мислимо, да није нужно ту истину објашњавати са историјским догађајима и свакидашњим у животу појавима, јер је и једних и других толико много, да их свако може наћи.

Оћемо ли да толико много дугујемо о томе, што наш положај није у животу државном највиши? А зар је високо мјесто у њему заузимао „рождѣйсѣ царь іудѣйскій?“ Чудновато ујединење државне зависности и превјечног Божијег промисла ми налазимо у историјском причању о мјесту Христовог рођења.

Август Ћесар управљајући се по својим чисто свјетским мислима и потребама издао је „новелѣнїе написатисѣ вселенной“. И зар са спољашње тачке гледишта нешто значи та појава, пред пописом, тим знаменитим и великим у свјетској историји догађајем, што једна мала и сиромашна породица провицијалних јевреја иде за многим милионима подајника римских „записатисѣ во свој градъ“ — Витлејем? А међу тим баш оvdје се разрјешило главни узаво и смисао, да постоје и суштаствују сви свјетови, остварила се ријеч Божија, коју су за хиљаду година прије казали пророци, и јавио се је Тај, пред којим је не само Рим, већ и цео свијет, само ситни трунчићи. Проповједници Христови! Зар ћемо на то тужити, што наш положај није висок, и што је у нечем зависан, и тим да правдамо свој свештенички нерад — или опет, зар ћемо ликовати због тога, што преко нас дјејствује на свијет та Сила Божија, то Слово, којим „небеса утвердишасѣ“, које је било у почетку, које је било у Бога, у ком је био живот и свијетлост, која просвјетљује свакога, ко на овај свијет долази? Зар ћемо ми као пастири радити, да се докопамо државних преимућстава, и због њих да заборављамо

дјела Божије; или ћемо се пак боље и више бринути, да подражавамо апостолима, светитељима и пренесенима, од којих је већина била у најнижем стању, и ако су се кад и уздизали, то је било на кратко? Оћемо ли ми и при поправци нашег стања и положаја, гордити се над малим, простачким и „униженим“ сталежом, или ћемо се братски спуштати у услове њиховог живота, као и Господ, који је сишао са небесних пријестолâ, и који је примио зрак раба да би „искључивши нас помоћи“? Ево дакле у чему треба да се састоји друга поука за пастире Христове цркве: наш друштвени положај био оваки или онаки, он не може имати битног значаја за објављивање и проповиједање свијету божанственог Слова.

Но чему нас још трећем уче мудраци „звѣздамъ сажацин и звѣздоу наѣчикшиеса кланатиса Голницъ правды“?

Пошто су истине божанственог откровења њима непознате и од њих далеко биле, то су их они тражили у својој волшебној мудрости. У наше дане и међу нама има такође много људи, од којих су далеко, не само жеље, већ и могућност, да се уче из откровења. Такви су, не само простачки сектанти, већ и многи преставници образованог друштва, особито међу школском младежи. Зар и тамо не траже правде и добра, дакле зар не траже Христа и не знајући пита о његовом непрестаном пребивању у цркви? Зар се не надају наћи га по разним кометама измишљених теорија опште и личне моралности? За те древне мудраце, — којима нијесу управљале страсти, већ једино жеља за истином и правдом, — Христос је нашао таку звијезду, која их је довела на исто мјесто, гдје се је он у свијет појавио: не ћемо ли и ми наћи такову звијезду за лутајуће по тами да-

нашне тражнице истине? Кад су мртва небеска тијела била направљена Словом Божијим за објављење Његовог рођења, то не налаже ли дужност на служитеље Слова, да траже у магловитим вјерованима и теоријама данашњих безбожника — таквих плеја или својстава, која би у својој правој свјетлости и поступном развићу, довела ка премудрости Божијој макар искрене душе, те би тако и њима засјала свјетлост разума?

Но све, што је пехршићанско, ми не морамо одрицати и презирати, већ презирати у њему само хотимично зло и страсти, а све, што је у њему добро, изучавати и доводити Христу, јер нема на земљи никаквог добра, које не би имало с Њим макар и непознате свезе: таково треће правило свештено-пастирства открива нам Рођество Христово?

То правило није пошљедње, али уставимо се и на то неколико правила, да би могли дубље у њих загледати, потврдити их са садржином светог писма, дјелима светих отаца и богослужбених књига, и за тим, промисливши о томе, видимо, да ми, пастири црквени, нијесмо са свим тако биједни и немоћни, нијесмо тако скучени у појмовима и стијешњени у раду, као што нам се често чини и представља. Ко живи за благо овога свијета и ради са пољашњим срествима, тај цео од њих и зависи: „всѣхъ во снхъ изыцыициѣтъ“ (Мат. VI., 32); а ко је рођен духом и који се рађа духом, тај влада са другим благом, и ако само његово *срце* буде тамо, гдје његово благо, то не ће њему никад ни пасти на ум свјетске оскудице.

Најпослије, ова ријеч није нова, само њезина животна правда није човјеку увијек приступачна. Али може бити, да ћемо

је примити, макар у овај дан, као у дан, када просвијетљени духовном радости ми — сви пастири — можемо рећи својој пастви са апостолом: „Живот се је јавио и ми видјесмо и свједочио, и јављамо вам живот вјечни, који бијаше у Оца и

јави се нама. Што видјесмо и чусмо, што јављамо и вама, да и ви с нама имате заједницу; а наша је заједница с Оцем и са Сином Његовим Исусом Христом“. (I. Јован. 1, 3).

Превео В.

Божићња прича.

Дивну је проповјед држао данас, на празник, наш сеоски попа.

Прије много стотина година, — рекао је он — овога дана дошла је у свијет истина.

„Истина постоји од некови. Прије свију вјекова она је сједила с Христом човјекољупцем с десне стране Оца небескога, у њему се она оваплотила и своју буктињу зажегла на земљи. Она је била код подножја крета и била је распета заједно с Христом; она је стајала у облику свијетлога анђела код гроба Христовог и видјела је васкре његов. А кад се човјекољубац вазнесео на небеса, он је оставио на земљи истину као живог свједока своје велике љубави према људскоме роду.

„Од тога доба нигдје у свијету нема ни једнога јединог кутића, гдје ње не би било, гдје га она не би попуњала собом. Истина васпитава нашу савјест, загрјева наша срца, оживљује наш рад, показује мету, којој наш живот треба да тежи. Озлојеђене душе находе у њој увјек поуздан и отворено убјежиште, у коме се умире и утјеше од случајних потреса у животу.

„Гријеше они, који мисле, да је истина ма кад крила лице своје или, што је још горе, да је њу њекад лаж побједила. Не, није то било никад! Чак и у оним тужним тренутцима, кад се кратковидним људма чини да ликује отац лажни, она је ликовала. Само она није од привременога значаја, само је она без престанка ишла напријед, ширећи над свијетом крила своја и обасјавајући га свјетлошћу својом. Привидно ликовање лажни ишчезавало је, као тежак сан, а истина је све ишла напријед.

„С гоњенима и униженима истина је заједно силазила у подземне јаме и пела се на планинске кршеве. Она је с праведницима долазила на спалишта и била уз њих пред лицем

њихових злотвора; истина је распиривала у њиховим душама свети пламен, отјеривала од њих мисли, да не клону и да не издаду; она их је учила, да страдају са слашћу. Залуд су слуге оца лажни мислиле да славе побједу, видећи побједу у оним живим примјерима, које дају казна и смрт. Најкешће казни слабачке су биле да еломе истину; оне су јој, напротив, давале већу и примамљивију силу. Гледајући те казни проста су се срца распаљивала, у њима је истина находила ново плодно земљиште. Спалишта су пламтјела и прожидрала праведнике, али од пламена тих спалишта запаљивао се безброј буктиња онако, као што на васкре од једне запаљене свијеће пркву освјетле хиљаде пламичака.

„Али шта је истина о којој вам ја зборим? — На то нам питање одговара јеванђелска заповјед. Прије свега, љуби Бога, а за тим љуби ближњег као самог себе. И ако је кратка ова заповјед, у њој је сва мудрост, сав смисао људскога живота.

„Љуби Бога — јер је он животодавац и човјекољубац, јер је у њему извор добра, моралне љепоте и истине. У њему је истина. У оном истом храму, гдје се приноси бескрвна жртва Богу, — врши се и непрестана служба истини. Сви зидови његови прожмани су истином, те и ви — па чак и најгори међу вама — кад улазите у храм, осјећате да сте умирени, да сте свјетлошћу обасјани. Овдје, пред лицем распетог Господа, ви ублажујете тугу вашу, овдје добијате успокојење за ваше збуњене душе. Он је био распет за истину, чији су се зраци од њега разлили на цио свијет, — па зар ћете ви клонуте духом пред невољама, које вас нађу?

„Љуби ближњег као самог себе — то је друга половина заповједи Христове. Ја вам не ћу говорити да без љубави прама ближњему не може

www.ubitrus заједничког живота људског — него љу вам рећи отворено, без прећуткивања, да је та љубав сама по себи, без свију споредних помисли, украс и свечано ликоване нашега живота. Ми требамо да љубимо ближњег не ради тога, да смо с њиме у заједници, него ради саме љубави. Ми треба да љубимо непрестано, са самопрегоревањем, готови да увјек дамо душу своју за њих, као што добри пастир даје душу своју за овце своје.

„Ми треба да притечемо ближњему у помоћ, не рачунајући да ли ће нам он то вратити или не ће; ми треба да га заштитимо од невоља, макар видјели да ће оне и нас саме прогутати; ми треба да се заузимамо за њега пред силницима овога свјета, треба да идемо и у бој за њега. Љубав према ближњему то је најузвишеније благо, које има само човјек и које га одликује од животиња. Без њенога животворнога духа сва су дјела људска мртва, без ње тавни и постаје непојамна цјел људскога живота. Само они људи живе потпуним животом, код којих гори у срцу пламен љубави и самопрегоревања; само они знаду за праву радост у животу.

„Зато љубимо Бога и један другог — то је смисао људске истине. Тражимо је и идимо стазом њеном. Не бојмо се мрежа, које лаж плете, него postanimo добри и изиђимо пред ту истину, коју стекнемо. Лаж ће се посрамити, а истина ће остати и сагрјеваће срца људска.

„Сад ћете се ви вратити кућама својим и почећете весеље о празнику рођења Господа и човјекољупца. Али ни у вашем весељу не заборавајте, да је с њиме дошла у свијет истина, да је она свакога дана, часа и тренутка међу вама и да је она свети пламен, који обасјава и загрјева људски живот.

Кад попа сврши и с пјевница се одјекну: „Буди имја Господње благословено“, по цијелој цркви чу се уздах — то је сва година свјета, која се молила Богу, као понављала у души: „јест, нек је благословено име Господа“.

Од свију, који су били у цркви, најпажљивије је слушао бесједу оца Павла, десетогодишњи син једне богате господе, Серјожа Русланцев. За вријеме бесједе видјело се по неки пут на њему, да су му се сузе купиле у очима, да му образи пламте, и да се цијелим тијелом погињао напријед, као да је хтјео да пита за нешто.

Марија Сергијевна Русланцева била је млада удовица и имала је имање у еслу. За вријеме спахијског доба у селу је њеном било тринаест спахијских добара, која су била близу један другоме. Спахије су биле сиромашне, а Теодор Павловић Русланцев био је најсиромашнији — он је имао свега десетак робова својих. Али како су га почешће бирали за разна звања, он стекне мали капитал. Кад дође ослобођење сељака, он добије као сиромашан спахија добар новац за откуп; а радећи оно земље што му је остало, могао је живјети од дан на дан.

Марија Сергијевна удала се за њега чак послџе ослобођења сељака, и након године дана обудови. Теодор Павловић ишао је да прегледа своју шуму и коњ му се поплаши, збаци га са седла и разбије му главу о дрво. Послије два мјесеца у младе удовице нађе се син.

Марија Сергијевна живјела је одвећ скромно. Земљу обрађивати није могла него је дала сељацима у наполицу, а себи је оставила само комад земљице за баштицу и поврће. Сав њен домазлук биле су три краве и један коњ; а све слуге — једна породица од њених пређашњих чивчија у којој је била једна баба с ћерју и ожењеним сином. Та је баба надгледала у кући и чувала малог Серјожу, ћерка је кувала јела, син са женом чувао стоку и живину, и обрађивао башту. Живјела је она мирно. Трпјела није оскудицу, дрва и све што је најглавније за храну није се куповало. Сва су чељад говорила: „живимо к'о у рају!“ Чак и Марија Сергијевна заборавила је, да на свијету има и друкчијег живљења (ово живљење она је врло мало видјела кроз прозоре института у ком се учила). Њу је бацао у бригу само Серјожа, и то тек по неки пут. Исочетка он је растао добро, али кад се примакао седмој години, опаза се на њему знаци неке болезњиве осјетљивости.

Серјожа је био дечко бистар, миран, али слабуњав и болешљив. Кад му је било седам година Марија Сергијевна почне га учити да чита; испочетка га је учила сама, али послџе, кад је дјетету већ била десета година, почне га поучавати и поп Павле. Мислила је у почетку, да даде дијете у гимназију, па га је за то почела учити у класичким језицима тек колико толико да буде спреман. Вријеме се примицало, а Марија Сергијевна у највећој брзини помишљала је о расанку са сином. Само ра-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У станком од ње дијете се могло васпитати у школи, а међу тим губернијска варош била је далеко, а и она се није могла преселити, јер је имала мали приход. Она се већ препињвала са својим братом о Серјожи. Брат јој је живио у губернијској вароши, гдје је имао неку малу службицу. Прије неколико дана била је добила од њега писмо, у коме јој је он јављао, да ће примити Серјожу к себи.

Кад су по повратку из цркве пили чај, Серјожа је био још узбуђен.

— Ја, мамце, хоћу да живим како истина вели! — говорио је он.

— Па јест, дијете моје, у животу је истина нешто најглавије, умиривала га је мајка: — само твој живот тек иде да дође. Дјеча друкчије и не живе, него живе како им истина налаже.

— Не ћу, мамо, ја не ћу овако да живим; попа је говорио, да онај који живи како истина вели, мора свога ближњег бранити од свега. Тако треба живјети, а зар ја тако живим? Ето, ово дана сиромаху Ивану краву су продали. А зар сам га ја бранио? Ја сам само гледао и плакао.

— Па у тим је сузама, сине, баш она истина. Та пишта друго ниси ни могао учинити, Ивану је продата крава по закону, за дуг. Постоји закон такав, да сваки мора свој дуг да плаћа.

— Мама, Иван није могао да плати. И баба вели да нема сиромашнијег човјека од њега. Гдје је ту правде? Зар је то истина, по којој људи треба да живе?

— Ама велим ти, сине, то је закон, а сваки човјек мора по закону да се влада. Чим људи живе у каквој заједници — у друштву — онда немају права да не врше своје дужности. Боље ће бити да ти мислиш о књици — то је твоја истина, по којој треба да се владаш. Кад одеш у гимназију буди приљезан, владај се добро — па ће то значити да живиш како истина налаже. Ја не волим, кад видим да си узнемирен ма чим. Што год видиш, што год чујеш, — све то долази у твоје срце. Попа је говорио онако, уопште за све људе; у цркви се друкчије не може ни говорити, а ти то све на се примјењујеш. Моли се Богу за твоје ближње, па ти Бог не ће више тражити од тебе.

Серјожу то не умири. Он отрчи у кухину, гдје су млађи пили, као на празник, чај. Куварница Стјепанида нешто је радосно чаркала око пећи и сваки час дизала лонац с добром масном чорбом. Мирис од ужежена меса и празничнога колача осјећао се на све стране.

— Баба, ја хоћу да живим како ми истина налаже, — рекне он.

— Где, како је он то рано наумио, — нашали се баба.

— Збиља, баба, ја ћу то да урадим, заклео сам се. Умријећу за истину, а неистини се нећу покорити!

— Ал' слатки мој, шта ли ти је то ушло у главу!

— А зар ти нијеси чула шта је у цркви попа говорио? — За истину ваља живот дати, — говорио је он. На бој за њу сваки је дужан да иде!

— Па већ зна се, шта се у цркви говори! Црква и јест за то да се о добрим дјелима у њој говори. Али ти, благо мени, и ако треба да слушаш, треба и главом мало да мућнеш.

— Живити како истина налаже мало је и незгодно, — учитељски рекне радник Григорије.

— А што ја, на примјер, с мамом пијем чај у соби, а ви у кухињи? Зар је то право? једно се Серјожа.

Је ли право или није не знам, али тако је од памтивијека. Ми смо људи прости, нама је добро и у кухињи. Кад би сви ишли у собу, ко би нам соба наготовио?

— Знаш шта је, Сергије Теодоровићу? — опет рекне Григорије. — Кад одрастеш, пиј чај гдје хоћеш, у соби или у кухињи. А док си мали сједи с мамом — ништа правије неће бити за троје године! Кад дође попа на ручак и он ће те доказати. Ми свашта радимо: за стоком идем по земљи прљкамо, па како можемо сједити соби?

— А ма то баш и није право.

— А ми мислимо друкчије: кад су господари добри и милостиви, онда раде право; а ми сад уердно њима служимо, и кад их не варамо, — радимо право — онако како истина налаже. Биће добро, ако сви тако раде.

Настане трепутно ћутање. Серјожа је хтио нешто да одговори, али су Григоријеви разлози били тако некрени, да се он колебао.

Баба прекине ћутање рекавши:

— У нашем мјесту био је спахија Расошников. Најприје живио је као и други, а послѣје научи да живи праведно. Па шта је на пошљетку било? — Продао је имање, новац је раздао сиротињи и сам отишао у свијет. . . Од тада га нико није видио.

— Ето, баба, то је човјек! . .

— А имао је сина у Петрограду у неком пуку.

— Отац раздао имање, а син је остао без ништа. . . Сина би требало упитати је ли добро отац урадио, — рекне Григорије.

— Ја, није разумио добро. Што ме, вели, дао у пук, кад ми није дао издржање?

— Дао у пук. . . није дао издржавања, . . . машинално је понављао Серјожа за Григоријем, збуњујући се овим упоређењем.

— Ја памтим, рекне Григорије, да је у нашем селу био један мужик тога Расошникова, име му је било Мартин. И он је све новце своје раздао сиротињи, само оставио кућу породици; па онда узео торбу, и крадом отишао у бијели свијет. Само је сиромас био заборавио пасош па га етапним путем врате кући послѣје мјесец дана.

— А зашто? зар је он што рђаво урадио? — упита Серјожа.

— Рђаво, нерђаво, — ја не знам, али ти велим да није лако живити како треба. Без пасоша није слободно ићи — то ти је. Јер да није то, ми би се људи размислили, и рад напустили, па се живити не би могло од свитница. . .

Допију чај, устану и помоле се Богу.

— Е, ми ћемо сад да ручамо, — рекне баба, Серјожа, благо мени, иди мами па сједи код ње; сад ће ваљда и попа с попадијом доћи.

Збиља, око два сахата по подне дође попа с попадијом.

— Попо, ја хоћу да живим како је право, — како истина налаже! И у бој ћу за њу поћи! — рекне Серјожа попи мјесто добродошлице.

— Жесток војник! к'о печурка, и у рат се спремио! нашали се попа.

Баш ми је досадио, од јутрос све о томе говори, — рекне Марија Сергијева.

— Нека га, нека говори; наговориће се, па ће и ућутати.

— Нећу, не! викне Серјожа; ви сте говорили да треба живити како истина налаже. . . у цркви сте говорили.

— Па за то и јест црква, да се у њој о томе говори. Ако ја као свештеник, своју дужност и не учиним, црква ће сама опоменути људе да раде како ваља, Осим онога што ја говорим, све што се у њој говори истина је; само сурова срца могу остати глуха према њој.

— А како живити треба? . .

— Живити треба како је право, како истини вели. И ти, кад одрастеш, истину ћеш појмити како треба; а за сад ти је доста што живиш како доликује твојим годинама. Воли мајку, старије поштуј, учи добро, владај се лијено — то је истина, тако живити треба у твојим годинама.

— Али они мученици. . . оно, што сте мало час говорили. . .

— Бивало је у свијету и мученика. И кљевете треба сматрати као истину. Теби само још није вријеме, да о томе мислиш.

— Мученици. . . спалиште. . . — шапутао је Серјожа у забуну.

— Престани! ердито му подвижне мајка.

Серјожа ућути и тако је прећутао све вријеме ручка. За ручком се говорило о обичним селским пословима. Причали су сви наизмјенице, и из прича се није видјело да су истина и правда одржавале побједу. Управо рећи у причању није било говора ни о истини ни о неистини, него о обичном животу, каквог видимо од памтивијека. Серјожа је безбројно пута слушао такве разговоре, али га они нијесу дирали. Овога пак дана у његовој души било је нешто ново што га је потресало и узбуњивало.

— Једи! — говорила му је мајка, видећи да он скоро ништа не једе.

— In corpore sano mens sana, — рекне од своје стране попа. — Слушај мајку, — тим ћеш најбоље посвједочити твоју љубав према истини. Треба водити истину и правду, али правити се мучеником без узрока, — то је таштина самољубља.

Пошине ријечи опет узбуне Серјожу; он се нагне над тањир и почне јести. Наједаред зајеца нослије тога. Сви се узбунише и прелетише к њему.

— Да те не боли глава? — упита га мајка.

— Болн, — одговори он славим гласом.

— Иди лежи у постељу. Баба, намјести га! Серјожа оде. Ручак се на неколико тренутака прекине, јер Марија Сергијева не може издржати него оде да види Серјожу. Послије

мало, вратише се и она и баба рекавши да је Серјожа заспао.

— Испаваће се, па ће га престати! — умиривао је отац Павле, Марију Сергијевну.

Испред вече дијете не бише прошла глава, него га још и нека ватруштина обузела. Ноћу је дијете немирно спавало, често устајало и тражило нешто око себе.

— Мартин . . . сталним путем ни за шта. . . . Шта је то? — мрмљао је он непрекидно.

— Каког то Мартина помиње? изненађена мајка питала је бабу.

— Сјећате ли се оног мужика, што је отишао од куће своје у свијет да проси? . . . Мало час је Григорије пред Сорјежом причао о њему.

— Ви све о неким будалаштинама причате! — срдито рекне Марија Сергијевна: — не треба дијете никако пуштати к вама.

Сјутра дан, послвије јутрење, попа се понуди да оде у варош по љекара. Варош је била далеко тако да љекар прије ноћи није могао стићи. Уз то љекар је био стар и рђав; ништа није знао осим једног једитог лијека, који је давао и за унутрашње и за спољашње болести. У вароши се говорило о њему да у медецину не вјерује, а да вјерује у свој лијек.

Око једанајест сати ноћи, љекар дође. Прегледа дијете, оипа му било и рекне он има „малу ватру“. Послије тога нареди да се дијете истрља онијем његовим лијеком и да двије кашике од њега попије.

— Има мало ватре, али све ће то престати одмах, као руком да однесеш! — учтиво рекне он.

Љекару донесу вечеру, па му намјесте да спава; а Серјожа је сву ноћ кукао и превртао се, као да је на ватри.

Неколико пута будили су ноћу љекара, али је он непрестано говорио да му дају његов лијек и да ће у јутру све боље бити.

Серјожа је бунцао, и у бунцању понављао: „Христос . . . Истина . . . Расошњиков . . . Мартин . . .“, тражећи све нешто око себе и говорећи: „гдје је? гдје?“. Пред зору се умири и мало заспи.

Љекар оде, увјеравајући да му ништа неће бити и извињујући се да мора ићи због белесника у вароши.

Тај дан био је дан страховања и наде. Док се још видјело, боник у је било добро, али је био тако слаб да није могао ни говорити. Кад дође мрак, ватра га опет обузме и било му почне јаче купати. Марија Сергијева са страхом је стајала уз постељу, трудећи се да појми нешто, и ништа није могла да појми.

Докторов лијек баце: стара дадиља Серјожина метала му је хладне крпе, слачицу, давала му да пије куван липов цвијет, — једном ријечи употребљавала сва ерества, за које је знала да помажу.

Пред вече настане агопија. У осам сахати у вече изгрије мјесец, а како завјеса не бјеху у соби се видјела на зиду велика свијетла тачка. Серјожа се подигне и пружи к њој руку, да је узме.

— Мама! — прошапће он: — погледај! сав је у бијелом одијелу. . . То је Христос. . . То је истина . . . Ја ћу за њим . . . Њему. . .

Он падне на јастук, дјетињски закркља и издахне.

Истина је синудла пред њим и напојила му све биће његово блаженством; али ослабљело срце дјетиње неиздржи ненадну радост и прене.

Од Шчедрина е руског. „Омладина“.

Старо-српске књиге у горашкој цркви.

(Свршетак).

III.

Триод Стефана од града Скадра.

Колико бујна бијаше умна снага Србинова у XVI. вијеку и колика ревност и преданост његова у служби своје свете

матере цркве, томе је, осим познатијех издања војводе Божицара, затијем издања горашке, милешевске и другијех српских штампарија онога времена, јасан свједок још и ово издање побожног Стефана од града Скадра. Мени није познато, да ли

је овај производ његове красне душе већ до сад објављен и описан у српској књижевности, и за то ћу се позабавити овђе потањим описом овога „Триода“, држећи, да неће бити на одмет, да се ова публикација придружи могућој првашњој књижевној објави.

Књига је у формату обичне црквене осмине великог кола; листови су дугачки по 29 а широки по 20 цм. Хартија је сасвим дебела, а средње финоће. Повез је чврст, а дебеле дрвене корице обложене су јаком кожом, са одговарајућим шарама.

Штампа је крупна, чиста, јасна и доста лијепа; мала слова висока су по 4 мм. Текст је раздијељен у двије колоне по дуљини, које су високе по 23, а широке по 6-7 цм. Слова су чиста црквена ћирилица; само у по ње-којој титли, н. пр. над ријечи „саква“ имаде слово в облик босан. ћирилице. У штампи је скоро подједнако употребљавано љ као и љ, па се они трудбеници јоште свуда служили са љ, а није са љ, свуд са љ, а није са љ, пак имаду и љ и ље, а такођер и скраћења за двоглас „тр“ и „тљ“. Мастило је црно, а наслови и почетна писмена појединијех одјељака црвена. Главни наслов на почетку: „Триодѣ сѣбѣмъ починаемъ“ изведен је красним великим словима, а монограмским спојевима, овако, као што је у херцеговом натпису; његово слово И, истог је облика са таковијем словом у споменутом натпису. Ред табака означен је у доњем десном углу на сваком 1. 2. и 3. листу, и то рим. словима и бројкама; н. пр. а I., а II., а III. — в I., в II., в III. и т. д., али је нека побожна рука, на првом примјерку истог триода ставила другу ознаку табака и то малијем црквеним словима, на средини доље, на сваком првом и пошљедњем листу у табаку.

Од овог Триода налазе се у горашкој цркви два примјерка и оба су у главном прилично очувана. Од првог примјерка налази се данас сав садржај од почетка па до свршетка, ње је на засебном листу поговор издаваоца исте књиге; само нема листова од евент. предговора и повеза. Други примјерак нема увода ни 1.—3. табака; од 4. табака имаде само 4 листа, а остало даље до краја све, заједно са поговором. Овај је други примјерак употребом много општећен, дочим је овај први боље очуван.

Посљедованије овог Триода разликује се од садржаја данашњијех књига исте врсти у толико, што се у њему налази дот. текст почевши од неђеље Митара и Фарисеја, па укључиво до петка 6. неђеље вел. поста, чиме се књига уједно завршује; данашња пак редакција имаде такођер и посљедованије Лазареве суботе, Цвјетне неђеље и цијеле велике седмице, до укључиво свега посљедованија на вел. суботу. Ову околност означаје и сам главни наслов на почетку књиге, који гласи овако: „Триодѣ сѣбѣмъ починаемъ ѿнедѣлѣ митара и фарисеа, даже доскоутѣ сѣго лазара“.

Правонас и склоп текста истовјетан је ономе у октоиху војводе Божицара, а и језик овога издања, не изостаје својим јем србу.ьскијем облицима иза другијех издања онога времена. У потврду томе пека послужи овај вијерни извадак: Не помолѣмсе фарисейскы братѣе. ѿво възносѣи сѣбе, смѣритсе. смѣримъ сѣбе прѣдъ бѣмъ митарски пощенѣемъ зокоуцѣе. ѿцѣкти на-ѣ бѣ грѣшныѣ... или: „ѿѣскаго дара, расто-чѣвъ когатство. сѣвѣсловесными насѣхесекотѣ ѿкаанныѣ. ѿтѣхъ желѣе нице, гладомъ тѣахъ в ненасѣраѣесе, ѿвъзвратѣвсе къблго оутрѣбномъ ѿцѣ възвѣваюсе сѣзлами. принѣмили ѿко наѣмника, припѣдаюцѣ чѣколюкѣмси ѿсеисме“.

Над насловом у почетку текста налази се лијепа, четвороугласта, орнаментска, црна слика, у виду красног сплета. Средињу те слике сачињава лијепо изведено распјатије, које допире подаље изнад оног четвороугластог орнам. сплета. Краци крста свршују се ширим круговима, у којима су симболике еванђелиста: горе орао, доље во, десно анђео, а лијево лав, а око пријечака крста ови натписи:

$\frac{\text{ѣ}|\text{хѣ}}{\text{ни}|\text{ка}} \text{ѣк}$ Што она слова ѣх и ѣв означавају, то не знам растумачити¹⁾. Под доњијем краком крста, а у основи оног кићеног четвороугла, налази се повећи бијели круг, са слиједећим црно штампаним ријечима:

Под овом сликом отштампан је црвеним мастилом овај сада нешто нечитак израз: „виценцеде господинѣ кождара вѣкоѣ ѿды старца“. Који је смисао овијех ријечи, то не могу право протумачити, па зато остављам ову ствар искуснијем од себе, премда ми се чини, да овај пасус указује можда на Божидарева сина Вићентија, који је такође ходио трагом свог славног оца, па је можда Стефан од града Скадра стајао с њиме у каквој свези.

На првом примјерку овог Триода имаде само један познати запис, написан на омотном листу задње корице, полурукописно, црним; гласи овако: „да се зна каде паде снегъ мѣѣца . . . . . воки чега прелетно ноћъ данъ а на 1756.“ Слова овог записа чиста су ћирилица, са правим, скоро данашњим, рукописним обликом за слово ѣ. Име мјесеца не читко је; изгледа као да је септембер, али и април.

¹⁾ Значи: „Спас Христов, похвала вјерном“; а може да значи и: „Слово Христово, побједа врагом“. „Свјет Христов, просвјештајет свјех“.

Други примјерак Триода сачувао нам је два записа, од којих је први особито значајан. Један се налази на предњој корици, а други одмах иза поговора Стефанова на дотичном листу.

Први је писан полурукописно, ситно, црним мастилом, а лијеним старинским обликом. Гласи овако: „† въ лѣта зриг (7183. = 1675. или по горањској ери 1683.) прѣждѣство хѣко показа се зкѣзда знаменита съдоумомъ, вътолѣт изиде преосѣјени архіѣпѣкѣ кѣр арсение на Боснѣ икѣто лѣто по горѣк манастир ораховица“. Слова овога записа чиста су ћирилица, само слово в имаде тзв. босански облик, коме се тек у неколико приближује слово к, д и з.

Овај запис садржи у себи три значајна историјска момента: 1. излазак архиепископа Арсенија у Босну; 2. погор манастира Ораховице на Лиму; 3. искуштивање Педриња из Босне.

У погледу првог момента нужно је да се разјасни, који то архиепископ Арсеније изађе у Босну и да ли то бијаше дабарски епископ онога времена, или можда патријарх српски Арсеније Чарнојевић, који наскоро иза овог догађаја, год. 1690. изведе око 40.000 српских породица у угарске земље. Но мени је тешко да свестрано ријешим ово питање, јер немам нужних података па могу само нагађати, да се о овоме архиепископу Арсенију може држати и једно и друго. У шематизму дабро-босанске епархије за 1883. налази се на стр. 3.—6. преглед архијереја исте епархије од почетка па до исте године, али међу дотичним именима при крају XVII. вијјека, нема архиепископа Арсенија. Кад би се узело, да је тај Арсеније ипак био дабарски јерарх, јер га запис не назива патријархом, онда је он управљао дотичном столицом у времену између епископа Христифора (1671.—1681.) и Атанасија

(1681.—1688.) како су приведени под бр. 18. и 19. на стр. 4. истог шематизма. У овоме случају пренешена је столица дабарских епископа већ год. 1675. или прaviје 1683. у Босну, дочим је пренос од год. 1717. (шем. стр. 4. под 22.) био јамачно дефинитиван свршетак ове првашње сеобе. Но с друге стране могло би се још и то мислити, да се у оном запису ипак означава патријарх Арсеније, који је тадај можда био јоште митрополит, па прошао у Босну, можда на састанак са повјереницима цара Леополда I., или с њим самијем, да води преговоре о ономе великом предузећу, које у томе времену извађано бијаше. Свакако, ја овог питања овђе не могу коначно да ријешим, јер осим несташнице података, не могу ни то да знадем, да ли подаци, по којима је састављан шематизам од год. 1883., дозвољавају уметање архиеп. Арсенија међу дабарске и дабро-босанске јерархе на дот. мјесту. Но ја сам ово питање ипак по-такао с тога, да га прихвате и коначно ријеше они српски писци, који су у бо-љијем приликама.

Овај погор манастира Ораховице, при-биљежен са фаталистичким спојем у за-пису о појави знамените репате звијезде¹⁾ о Божићу 1683. могао је настати или ушљед непажње, или елементарном непо-годом, или (што је врло вјероватно) на-силнијем путем од душманске руке, у приправљању онога великог покрета, кад се српски народ подигао, да у свези са

¹⁾ У великом географском дјелу Adrijana Balbi, Беч, Харглсбеново 6. издање, стр. 5. наводи се, како се године 1682. појавила по пети пут „Halley“-ева комета. Тиме се овајбоље утврђује околност, да је запис писан 1683. год-на је то онда још један нов податак у погледу горашке ере, по којој су године од створења свијета прорачунаване у године од Христа са 5500, а не као по цариградској ери са 5508 година. Најближа појава комете према години 1682. била је (према истом дјелу) она од године 1665. и 1774. — Halley-ева комета од 1682. није имала репа, зато се и вели у запису „вдоуголик“ с кругом).

царем Леополдом I., збаци са себе тешки и дугодрајни османски јарам.

Што писац записа, који је постао код херцег. цркве у Горажду, не сматра Подриње и Полимље Босном, и о архиеп. Арсенију вели, да изиђе у Босну, (јамачно из Бање или Милешева), то је лако ра-зумјети, јер исти крајеви све до краља Твртка бијаху саставни дио старе српске државе, а тек касније (око 1374.—1376.) припадоше, и то само на кратко вријеме, босанској краљевини, па онда најпослије државној творевини Стјепана Косаче, Хер-цеговини, војводини св. Саве. Тај запис доказује, да још ни при крају XVII. вијека, не бијаше н. пр. предјелно име „Подриње“ замијењено са опћим именом „Босна“, као што је данас случај.

Други запис на овоме примјерку триода, изведен је красним цркв. словима, црнијем мастилом, а чистом ћирилицом, сасвим у виду штампе, па још изгледа, да га је извела иста она рука, која и пређашњи запис на корици. Исти запис гласи овако: „Сію книгѣ глѣми тріодѣ фѣ-рисѣвацѣ обнови илѣа рѣ кѣји вѣсѣ мишленѣ задѣшѣ прихрамѣ сѣго мѣнѣка хѣа георѣга. вѣ лет зрѣд“. Ове ријечи вриједног писца забиљежене су годину дана касније од оног значајног записа, и свједоче, да је горашка задужбина Херцега Стефана, ви-јерна своме натпису, и у XVII. вијеку имала св. великомученика Георгија као свој храм.

У погледу прилика, које су биле по-вод издању овог Триода, као и у погледу тога, ко је издао ову књигу, кад и ђе, нека послужи овај красни и духовити поговор Стефана од града Скадра, који је пун особите милине и религиозно-моралног чара, красни свједок духовног расположења и моралне снаге онијех наших нара-штаја. Тај поговор гласи у цјелини овако:

Иже въ троице слави маго кѣа.

Бъсе блгын вѣтъ на кжды час иднь иврѣме призываетъ насъ къ себе различными своими тварми. швоудоу оубв прострѣтїемъ неченымъ и того красотою же и висотою. швоудоуже земнымъ шснованїемъ и тое различными прѣдѣли. потом же пророки и бѣо дѣхновеннымъ писанїемъ. послѣжде оубв своимъ едиnorodнымъ сїомъ рожденымъ шскмене давидова поплати. Сїе оубо толико блгооутровїе вѣїе подобаетъ извѣсно въ нимати и шсполченїемъ съ блгодати, іако да не благодарни штоликихъ блгъ шврѣтемсе. понеже толикими коуплами житенскими съплетаемсе, еце же и шпорабоценїемъ лютыхъ агарнѣ погроужаемсе, наипаче же, оу выстрашен, шскоудѣнїемъ бжествныхъ книгъ съдрѣжимсе, іако ниже малою честъ крѣмена кѣзмоци кѣнѣкоен ползы дшеполезнѣїи штлоучити. иъ да не васьн дарованноенамъ крѣме шба кѣсоуе истѣцимъ, ниже даннн намъ талантъ въземлю съкрыемъ. тѣмъ побжїоу мановенїоу съзламъ послѣдоующе прѣжде насъ вышнхъ изредныхъ мѣжїн, иже добримъ своимъ дѣлеси вѣчною память наслѣдоваше, аще и толикими боурани и метежи мира сего влаем же, потѣрнїхомсе исписати сїе блгодѣхновенїе книги трїоуды. или явленнѣїше реци трїнѣснцы, иже носеть въ себе ветхаго и новаго закѣта различна шченїа творенїе ивоу и земли, прѣвкмоу чѣкѣ създанїе, и томѣ шраи изгнанїе, икрание сїса хрїста кѣнамъ съхожденїе. И іако давѣкратцѣ рекоу добрымъ оуподокленїе а злымъ швраценїе. Сїа же веѣ іасно насъ казоуотъ шисконы вѣїе хотѣнїе, сънамъ вышнее. тѣм же іакоже прѣжде прѣдваривши рекоу азъ мншїн, Стефан шграда скадра нетѣкмо посрѣдѣ моухъ братїахъ, иъ идрвгыхъ православныхъ хрїстїанъ, потрѣдїхсе шснхъ дшеполезныхъ книгъ. того ради аще что боудеть въ нихъ недостатчно, мїнимсе іако да сълюбовїш исправлѣте. понеже самохотнѣ или нѣкоимъ нашимъ неврженїемъ нїедина чрѣта въснхъ погрѣшнсе. шваче аще кнїголюбны боудѣте и покажетесе блгодарни шснхъ въ истннѣ

насъ на болшїи подвигъ въздвїгнете, еже и прочою страноу шставшїю сее кнїгы съвѣкымъ тѣрнїемъ исписати.

Съвршнсе въ лѣто ш сїснаго
пришествїа бл нашего іѣ хѣ афѣа
месеца геноуара на 5
въ вѣохраннмъ градѣ венетскымъ.

* * *

Овиме самъ пришао крају описивања онијехъ старо-српскихъ кнїга, што се до данасъ сачуваше у Херцеговој цркви. Но да је којомъ среѣомъ било више свијести у нараштајима новијегъ времена, као што је бијаше у првашњихъ покољења, ова би радња била и опсежнија и богатија разноврснимъ моментима наше прошлости. Јер, како појединци још данасъ причају, чувала се у Херцеговој цркви прије 23 годне прилична мпожина разноврснихъ старинскихъ кнїга, а имаде јоште живијехъ очевидаца, који казују, да предъ прерађивањемъ у год. 1869. бијаше на тавану надъ приграткомъ паше Сїјерчића кнїгѣ на товаре, али бијаху исте године скоро све разбацане и повиштене. Кадъ се узме у обзир, колико занимљивихъ историјскихъ и културнихъ момеата (н. пр. између осталогъ и пажња писца према астрономскимъ и метеоролошкимъ појавима) садржавају само ове онако слабо сачуване кнїге, то онда колико ли је истекъ могао бити богатији садржајъ онијехъ силнихъ кнїга, што са људеке несвијести и немара пропадоше, саранивши својомъ пропашћу многа бисер-зрнца, која могаху тако јако послужити расвијетљењу појединихъ питања наше народне и црквене прошлости. Жалостъ за тијемъ пропалимъ споменицима мора бити тијемъ већа, кадъ се узме у обзиръ немцла збиља, што у горашкој задужбини Херцегѣ Стефана, потоњемъ пребивалишту честитогъ старца

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Бождара Горажданина и његовијех са-
трудбеника, јеромонаха Теодора Љуба-
вића и Ђакона Радоја, нема данас ни
једног споменика од књижевних трудова
њиховијех вриједних руку, које већ год.
1529. својијем производима подмириваху
духовне потребе Подриња и другијех
крајева наше отаџбине.

Но поред свега тога, што сам при-
шао крају овог описа, ја га ипак не могу
да завршим, а да не отнем забраву још
некоје записе, што се налазе на дот.
црквеним књигама новијег времена.

1. На „Минеју“ за април (руско
издање) налази се по дну текста, а под-
низан на поједине листове (како је овђе
растављено) слиједећи запис: „... . Ѡкѣпн
рѣка бож | ... кѣпн илија мѣлѣтнѣвѣтѣ Ѡкѣпн...
| у црквѣ горнѣ преці сопотнѣце | 1795.“
Слова су особитог облика и у главnome
смјеса облика беговског писма, са обли-
ком црквене рукописне ћирилице онога и
првашњег времена. Запис је у толико
значајан, што је изразом „преці сопотнѣце“
досада једини податак, који означава име
потока, што близу цркве утјече у Дрину
а народ га данас зове само опћијем именом
„ријека“. Запис није цио, пошто је нестало
1.—5, листа од минеја, а овај се дио сачувао
на листовима почамши од 6. па даље

2. На цвијетном „Триоду“ руског
издања од год. 1784., који најприје би-
јаше власништво некога из породице
протопопа Јечменице, налази се на по-
сѣдњем омотном листу овај запис: „Нѣ
лѣто 1830. Тогда воцарствѣющеюемѣ великомѣ
градѣ констатинѣ сѣлтанѣ махмѣтѣ царствѣ-

юциѣ кои ние био протива придобити ѣвдрѣ-
гнѣхѣ црѣтѣхѣ строение и зредѣхѣ вѣтрон; дасе
носе алине одрѣге рѣке восна кобезглавна; и
скадарски везирѣ противници више царском
повелению ѣсеннѣхѣ капетанѣхѣ началникѣхѣ: би;
пред восномѣхѣ; иде на пѣтѣхѣ дасе бие с цар-
скомѣхѣ вонскомѣхѣ ѣврати се самѣхѣ по себи везирѣхѣ
ѣчини у травникѣ 1832. махмѣт паша“. За-
пис је изведен лијепим, укуским, полу-
рукописним ћирилским словима, са при-
мјесом босанских облика за б и в; али
писац не бијаше тако вјешт правопису
нарочито интерпункцији.

3. На другом нештампаном листу
истог триода, налази се ћириловски за-
пис, чији је тип врло близ облицима са-
дашњег рукописа, којег овђе приводем
новијем правописом: „Сија божественаја
књига триод цвјетни мѣе јереја Веселина,
родом Горажданина, син хаѣи Јоана; маја
29. 1850.“ — Мало ниже друга рука:
„Знано же бист, када дође аз грјешни
јереј Станко Богдановић у Горажде по-
ради писаније, храму свјатаго Георгија,
о власти високопреосвјашчењејшаго ми-
трополита кир господина Јосифа, фебру-
ара 24. 1850. — Тогда бист св. Ђорђије
на воскресеније у један дан, и млога
турска војска пролази; једна у Травник,
друга из Травника; еле народу и сироти-
њи тешко пратећи“.

Испод овог Богдановићевог записа,
написала је друга рука оловком, а јаким
потезом овај елегички закључак:

„Зар тако божије судбине извоља-
вају“.

1. X. 1892.

3. —

О манастиру Лицљу и његовом имену.

Овај манастир зове се зато Лицље, што је
у селу Лицљу; — а Осојница зове се зато, што
је под планином Осојем. Испод исте планине

тече лијепа ријека Бистрица, у којој има и да-
нас ситне рибе пастрме (мердануше). Од западне
стране опет је вода Млишница, на којој су били

WWW.UNILIB.RS

лића и донесе га кући својој у селу Липљу. — Овај печат како је дошао на сачување српско-православној црквено школској бањалучкој општини, ће се и данас налази, то не могу знати.

Причају људи, и данас да има у истога Поповића у кући, једна глава (лубања) човјечија, за коју се прича, да је то глава неког Саве неимара, који је исти манастир сазидао; још се и то прича, да је исти Саво сазидао три манастира, и да му је овај први онда и да је рекао кад умре, да му се тијело закопа код пошљедњег манастира, а да му се одсијече глава па да се донесе манастиру Липљу — Осојници. Тако народ прича.

Код истог манастира има још један нови печат под насловом „И ѿ хр. образ благовјешченија пресвјате богородице, печат манастира Липља, обновљен 1868. год.“ и у истом слика.

У истом манастиру Липљу има једна писана србуља — псалтир на ком је исписано ово: „Свѣтѣ фѣлѣтир хрѣте (?) Липљинѣ, приложи се къ манастирѣ Орахокицѣ ѿ црквиѣ свѣтѣ . . . и рекоше кѣи ѣкошникъ: кои дрзѣи ѿзѣти из цркви, и ѣдѣтъ попѣ или дѣконѣ, или игѣмѣнѣ, кѣкѣора, да ѣ инѣтели . . . и да ѣ ѣ ш ѣнѣ кои рекоше: рѣспѣи его“. Другом руком писано: „Свѣ фѣлѣтирѣ манастира Липля хрѣм кѣкѣ дѣни“. (1) (Види љетопис Матице Српске књига 143. стр. 83.) тај се сада налази у манастиру Ораховици у Славонији, а у њему се налази, записа, који су служили као молбенице управљене разним особама, и достојанственицима, ради купљења милостиње по народу за манастир Липље. Покојни Владимир Красић, који је сва та 3 записа преписао и изнио на јавност у листу „Глас Истине“ од 1885. бр. 17. страна 135. из чега је и писац ових редака видио, сумња о времену, кад је исти псалтир писан, тамо се додуше навађа год. 1694. но Красић вели, да је ту годину написала невјешта рука, са врло хрђавим мастилом, те да су цифре готово са свим изблиједиле, и вели да мора бити много позније писан. (О свему опширније види гори наведени лист „Глас Истине“).

Иконе на иконостасу и цркву моговао је Павло Цвјетковић становник бањалучки, а попријеклом Цинцарин из Албаније, који је од срп-

ско-православне црквене општине Липљанске за иконе узео 386 фор., те смјело могу рећи, да је овако красну цркву са његовим накарађеним иконама са свим нагрдио. Уплѣд чега налазим се побуђен упозорити сваког брата свештеника и српско-православне општине, да се не би дали завести од овог назови сликара, јер исти је до сад већ неколико општина преварио, и то тако: ће је год погодио ниће није по уговору иконе направити могао, па као што рекох да неби исти и даље свој занат наставио, принуђен сам ово јавности предати.

Овај манастир сав је изнутра омалтарит и окречен, а с поља није.

Манастирска авлија (порта) ограђена је тарабом у висину од два метра, дуљина авлије тридесет и пет метара, а ширине авлије двадесет и шест метара. Звоник са звоном удаљен од цркве десет метара, висине звоннику десет метара, звоно је коштало 380 фор. а вр. Звоник је дрвен на четири дурека. Имају зидине на којима се познају ће су биле ћелије калуђерске; прво, подрум шест метара, друго, мала ћелија четири и по метра, треће, велика ћелија шест метара, четврто, пекара ће се љеб пекао четири метра, то је било све под једним кровом, и данас има један велики орах, што је израстао на овој пећи, и до скоро времена ћемер од пећи био је усправ, има лијепи знак ће је био млин (воденица), не далеко од пећи.

С поља, више западни врата на цркви стављен је овај надпис:

„Године 1879. храм Благовјешченије пресвјатија Богородице присно дјеви Марији, задужбина Савве Немањића од 1242. год., обнови га Јосо Максимовић неимар, и народни предводитѣли јереј поп Коета Душанић пред народом, Илија Вуковић, јереј поп Рието Јунгић са свим народом“.

У авлији (порти) црквеној посађене су шљиве све крај тараба наоколо.

Овај је манастир на истоку у врх села Липља, и нема близу њега никакве тежачке куће, која је најближа кућа пола сата, само има једна свештеничка кућа, гдје свештеници улазе кад је ружно вријеме, и ноће у очи великог петка и у очи св. Христова Воскресенија, а не може се видјети из далека исти манастир, док се к' њему не дође на четврт сата и мало даље.

1) Ја не знам од куд је то дошло, да се на том псалтиру вели, да је храм посвећен Воведенију, кад се и данас слави Благовјестима, а и на самом печату манастирском стоји кога сам напријед споменуо.

Од прилике ово је онај манастир, који се и у запискама спомиње. — Према овом нетреба сумњати, да овај манастир није задужбина Немањића као што стоји у Шематизму од год. 1883. страна 21. — Свештеници и данашњи народ по предању држи, да је исти манастир Липље — Осојница задужбина Немањића, јер натпис показује да је основана 1238.—42., а садашња црква у Осојници — Липљу обновљена је 1870—1879. храм Благовјести Богородице.

Липље манастир и село Липље, припадало је бањалучком котару, а протопрезвитерату Тешањском. — А у садање вријеме припада по политичкој и духовној подјели котару и протопрезвитерату Котор-варошком.

Овај манастир Липље — Осојница имаде и свој „ферман“ од турског цара султана Абдул Мецид Хана из Цариграда, који је писан у његовој царској дворској канцеларији, на арапско-турском језику. Ја сам замолио честитог и вриједног г. Косту Јовановића благајника градске општине бањалучке, да ми га преведе на српски, који је то и учинио; за исти труд његов ја му изричем највећу благодарност.

Превод истог „фермана“ на српском језику овдје додајем, да се штампа у „Босанско-Херцеговачком Источнику“ од ријечи до ријечи, како је у оригиналу написан:

Високим достојанственицима и одличницима државним: кајмакаму окружја бањалучког с' одликовањем другог степена, и мудрим судијама бањалучким: кадији, муфтији, и другим њима подобним члановима вјећа, даје се на знање ова моја превисока царска заповијед.

Подајници мога царства а становници села Липља у котару бањалучком затражили су моје превисоко дозвољење, да једну нову цркву саграде на име матере Марије, (ваљда храму свете Богородице?) и то у дуљину 21 аршин, у ширину 11 аршина и у висину 8 аршина; јер немају цркве за извршивање својје вјерскије обичаја, па је ту молбу грчка патријаршија у Цариграду мојој царској дворској канцеларији подвигјела и изјавила.

Извјесно је, да сви народи моје високе владавине имају потпуно право уживати задовољство у сваком погледу, као и слободу вјер-

ских обичаја, па је и законом градња оваки цркве дозвољена, ако ради мјеста и положаја неби било каквих препријека. И такове цркве ако се граде на мјестима од којих се десетина даје, онда се по државном закону од таквих земљишта — на којима се зграде подижу — има количина десетинског доходка процијенити и о томе у моју престоницу извјестити.

Ушљед тога издаје се ова — дозвола садржавајући — моја моћна царска заповијед из моје дворске канцеларије.

Ви: Кадија, Кајмакам, Муфтија и други пред споменути пазите, нека се неби код градње те цркве какве забране и сметње чинило, и да се никоме ради тога ни један новчић и ни једно зрно не дадне; к' томе нека се више градња не допусти, него што је прије речено; т. ј. у дуљину 21, у ширину 11 и у висину 8 аршина. А ако је земљиште на ком ће се црква градити десетини подвржено, онда нека се количина десетине по закону процјени и овамо извјести, и то нека се процјени по течајној вриједности мога царскога новца.

То знајте! мој царски знак уважите. — Писато при концу мјесела Мухарема 1275. год. турске — а то је 15. Августа 1858. год. по старом календару. А преведено на српски 27. јуна 1892.

На челу овог „фермана“ нацртана је уобичајена царска „тура“ т. ј. печат сакривајући облик писмена, која имају означивати царско име. — Исто тако симболичан знак, написан је на леђима близу средине доњег краја, који је по свој прилици власторучан царски потпис. — На десном дну предње стране има такође нечитљив потпис који би морао значити име дотичне канцеларије, у којој је писан.

Осим тога има још три потписа и једна реченица на задњој страни од слабије важности.

Сам пак „ферман“ писан је дворским рукописом, који се искључиво код писања царских повеља употребљава, и који се у многим од обичног турског писма разликује.

Јован Новаковић,
парох биетрички.

Говор на св. Саву о школи.

*Знање је свјетлости, знање је моћ
Учимо браћо дан и ноћ!*

Поштовани зборе!

У свакоме народу било је и биће велеума, који овјековјечише име своје, због неуморног рада свога на пољу просвјете и знаности; који народу своје засноваше сјајнију будућност, у свему, што је племенито, а све за то, да народ свој подигну на висину знања и морала, напретка у раду, како би снажан био, у борби, противу мрака и незнања.

Али, Срби и Српкиње! И, ако многи народи имаду и умједу поштовати и прослављати, хвалити и превозносити своје великане и српски народ није у томе изостао; и он се има чим, на вијекове поносити. Јер, и на српском небу сјаји се звијезда преходница, и Срби имају звијезду, која им је и у ноћи свијетлила и свијетли једнако; која их руководи бољем напретку у будућности њиховој. Дакле, српска звијезда се и Србину јавила. Али када? Јавила му се баш онда, кад је у највећој раскомаданости живио, кад се у тами незнања и невјерства налазио, кад му је пријетила опасност са свију страна, па и од стране оних, који још од онда па до данас, и данас овакове славе не имају.

Браћо моја! Звијезда та, која је Србина свјетлошћу снажила у добру, која га је руководила к' благостању, па која и данас Србину срце згријева, љубав му улијева, коју и одавна слави и спомиње, па и дан данас, гдје се год Србин чује и наводи прославља јесте онај, кога данас славимо, јесте св. Сава, српска слава. Тај нам је Срби идеал Српства и српске народности; тај је учио и учи нас чему да тежимо; он нам је показао а показује начин и пут, по коме да корачамо и хитимо оној мети, која Србина Србином чини, која му пружа знања и моћи, да би напредан био.

Он нас је — измиривши своју завађену браћу Стефана и Вукана — упутио како да живимо у миру и љубави; он нам је дао науку, како и гдје да се Богу молимо, а гдје прије тога да се учимо и научимо.

Дакле, он нам је у свему племенитом учитељ био и биће. Учитеља без школе замислити неможемо. — Дакле, и школе је установљавао,

подизао, ширио на све стране и њима својски управљао. Школе и цркве и њихово уређење најглавнија му је задаћа била да их успостави у народу своме. Посветивши се за тим и царске дворе оца свога Немање оставио је. И пошло му је за руком и оставио је Србину, чеду своме до краја вијека његову науку и пут за вјеру морал и народност. А гдје? У школи. У којој налазећи се може наћи корисна знања да може бродити у ово-земском животу. Али и једна искра, од његова апостолскога уређења и учења то све отклања, не да вјеру погазити, народност заборавити, а у школи језгровиту науку помутити.

И заиста, које је родољубиво србинско срце оно туђе одбија, а своје више присваја. Шта присваја? Не морал, зле обичаје и незнање зар? Не! Србинско право срце тражи да присвоји св. вјеру прађедова својих и њом да се храбри; народност да чува и брани, а у школи да живи, у њој знања и моћи да тражи.

На ту цијељ наш св. Сава нам је и установио школу, још више утврдио и осветио, јер говорио је: *Ходиште чедо к мени и послушајте, стражу ћу вас Господњем научити.*

По томе онда излази да што је мати дјетету по рођењу, то је школа не само српском но и сваком народу по просвјети; да је она мати и владарка свега људства.

Има их баш, који је сматрају за најемницу или глобарницу, али ти немају правог појма и не треба тако разумјевати.

Школа је темељни камен људству у сваком погледу, што хоћеш племенитога у школи је. Школа је извор свима гранама рада — културе људске; школа је мати, која својим упуством и знањем у срца ваше дјеце улијева оно, да би служили и Српству и човјечанству на корист; школа је зграда, у којој човјек поред рођенога вида добија и други вид, те је у своје раду напредан, она просвјетава, она учи, она човјека човјеком чини; она је мајка једнака и богату и сиромашу, она свима, који њој, и у крило њено притичу душу оплемењава, срце облагорођава.

Па кад сад чујете појам о школи, колико она добро чини од вајкада не само нама него и свему човјечанству, зашто је не би пригрлили синовски као мајку своју, зашто јој не би свој подмладак срдачније предавали; зашто јој не би одавали оно поштовање, које она заслужује, и зашто је не би потпомагали и жртвовали кад је потреба, од иметка свога неки дио.

Ако браћо и сестре те љубави није до сад било, па ни сад нејма код вас а и у будуће не буде — а то апелујем на вас старије — како би могли трпјити тешку бољу на срцу своје, кад би ваша дјеца завапила:

„Јер има л' горег срама и стида
Нег' своје чеду не дати вида!
Јер ево свјетлост свијету се спрема,
А ваш да пород очију нема!“

И кад би још оваки прекор претрпили, то би онда тежак гријех на души понијели. Није вриједно, да би ви свој живот мјерили по многом броју година, него што сте више добра учили у свом животу Српству и човјечанству.

А да нам требају заиста школе и у народу знамо да имаде ријеч: „У школи се учимо, да знамо у цркви Богу се молити“.

Исте ријечи као да су потекле из уста самога нашег светитеља Саве. Јер, и он знајући добро да треба учитеља и свештеника учених, па онда да отпочне ширити просвјету, подизао је школе уз цркве и манастире, те је тим уједно тијесно спојио ерпску школу с црквом, и ако би вољели више једно но друго, онда би мрзили на обадвоје.

Драги Срби и Српкиње! по досадањим мојим ријечима отвор'те очи, открилите срца, задајте ријеч, заљубите школу, бар при којој сте. Будете ли пак љубили и синке своје у њедра

јој давали, онда ће вас и млађи у успомени држати. И дјеца вас моле: „*Посијте њиву будућих дана, радите на њој са свију страна. Не жал'те труда сјекајте се плода. Или нисте синци ерпскога рода!*“

Сви народи школу љубе и од ње се уче па науче, па зато и ми Срби наглимо да напредујемо, „*јер брза ријека поред нас тече*“ па да не би ни вазда и опет остали на бријегу несреће, мрака и незнања, те да нас поштомци наши не куну и мрше у гробовима.

Браћо! Још Срба има и ви сте Срби. Чувајте своју вјеру, језик и народност, та три најдража аманета наших праћедова, љубите школу, учите се у њој и ви и ваши млађи, синови и кћери. И они вас опомињу и соколе:

„Јер биће дана ал' неће среће,
И биће људи ал' Срба неће.
Помози бабо помоћ' љу и ја
Да ерпско име јоште просија“.

(З. Ј. Ј.)

По томе дакле ако будете одговарали овој својој задаћи, ако будете знали и хтјели тражити знања, — свјетлости и моћи, онда ће заиста потомцима вашим будућност срећна бити, и ерпско ће име моћи онда просијати; — онда ћемо се назвати достојни синови и ученици нашега данашњег просветитеља Саве, ерпске славе; онда ћемо Га знати и умјети искрено славити и помињати; — онда ћемо знати и умјети нашем светитељу зацјевати пјесму:

„Ускликнимо с љубави свешителју Сави“.
(Ученици приуротовљени настављају исту).

У *Сребреници* на св. савској бесједи 1891

Саставио и говорио

Теодосије С. Поповић,
парох Чаковићи.

Икона светог Саве.

Овијех дана сва ерпска штампа објавила је и с похвалом препоручила олеографски репродуковану слику, ерпскога умјетника и академика г. *Ђорђа Крстића*, што ју је прије неколико година израдио (г. Крстић). О тој Крстићевој, величанствено замисљеној и срећно довршеној слици, још 1889. беспристрасна и компетентна

критика изразила се врло добро, њ признала је, да је тај рукотвор Крстићев по идеји, тачности, добро погођеним типовима, складу боја и оригиналу одговарајућој ношњи по грунисуању ликова, да је све јасно, нераштркано, ни збијено, а нарочито, главно лице све те радње: *право умјетничко дјело, врло вјештачки изведено. У њему се не огледа*

само вјештина, већ је кичицом извајан чисти патриотизам и национализам; проткан дубоком љубављу, побожношћу и смиренošћу.

Слика Крстићева приказује нам, како св. Сава благосиља Српчад, преставнике свију крајева, гдје Срби живе, оличене у типовима младића, знаку, да је дух св. Саве још и сад у срцу и души српског народа свјеж, млад и чист. Српство се искупило око својег народног светитеља, да се наслуша живе ријечи, мудра са вјета и поуке, како треба живљети, па да се одужимо својој светој вјери и својем српском народу. Смиреност са побожношћу, и израз лица јасно ти свједочи, да је Савина света ријеч по мудрости дубока, узвишена, потресна, сродна души, говорена од срца к' срцу, и да је пала на плодно поље, па је с тог и уродила успјехом. Зар не зна учено и неучено, младо и старо: ко је био и шта је све учинио својем народу први архијепископ, учитељ и просвјетитељ св. Сава? Око њега је српска омладина, нада и ослонац народни, сабрана, да поуком светитеља окријепи душу, подгрије осјећаје и учврсти се у љубави и нади. У сваком српском срцу света је успомена св. Саве; од колијевке мајка „косовка“ учи сина, да љуби иштује и побожно чува свијетлу успомену овог највећег сина српског народа, овог првог учитеља и пастира, овог најсвјеснијег српског родољуба, којем се раван, у Српству не роди до данас.

Ликови нам рјечито казују своје осјећаје: дубоку побожност, ватрену љубав, предану приврженост и непоколебиму наду; а лик светитељев блиста се у архијерејском одјелу, испуњен светитељском благошћу, учитељском бригом и жарком љубављу, која љуби и загријева Српство, учећи га и данас, да чува аманете, православу вјеру праћедова, а уз њу и своја народна обиљежја. — Светитељ десницом благосиља народ, којег је прије тога, *поцртљеном науком из св. јеванђеља* поучио у *спрагу Господњем!*¹⁴

Нијесмо стручни ни надлежни са умјетничке стране оцијенити ову дивну слику, но, колико смо се увјерили на овом умноженом примјерку, радо ћемо овдје забиљежити суд, што га је над оригиналом изрекао непристрасни познавалац и најбољи стручњак за оцјену сликарства академик г. М. Валтровић, професор велике школе у Биограду. Ево шта о Крстићевој

слици „Св. Сава благосиља Српчад“ вели госп. Валтровић.

„Замисао умјетникова није се држала извјесног догађаја из радина и успјешна живота св. Саве, но износи као у неком привиђењу данашње дјејство негдашњег Савиног благословеног рада. Око врла и племенита архијереја сакупили се, испуњени светим осјећајима, преставници српског народа са разних страна. Свима је њима св. Сава светитељ и просвјетитељ: сви су они његово стадо. А у њима скупа види опет св. Сава народ за који је осјећао, живио и радио. Све дијелове српског народа довео је исти осјећај, иста мисао пред великог и доброг учитеља, чији спомен сви јединодушно славе. У цијелом призору, како га слика показује, влада света мирност. Све је у души дирнуто; сваки на лицу и држањем показује дубину свога светог осјећаја, пробуђеног појавом св. Саве и слушањем његове поуке. Призор је представљен у припрати мраморне цркве. Два сјајна стуба од замишљеног су кубета, а златом везени застор, каквим се често красиле цркве на истоку у свечаним приликама, дигнут је у вис. На прагу од врата у храм стоји величанствени и благи лик св. Саве. Десном благосиља пред њим сакупљени род српски; лијеву положио је на свету књигу из које црпа ријеч Божију и поуку срцу људском, а коју му скромно и побожно придржава ђак. У низу од Српчаци пред св. Савом, сваки је одјевен одјелом, које је у обичају у крају из којег је. Десет се младића састало као преставници народа истим смјером и истим осјећајем. Сви чине једну мисао, једну душу. Међу њима је женска страна представљена матером, која држи на рукама напршче, а поред себе ћерчицу, те их обоје приводи благослову архијерејевом. Вјешто је умјетник знао, да природно распореди и сложи лица на слици, те је тако постигао мирну измјену и разноликост у покретима поред иначе једне и исте духовне побуде у свију. Све је у покретима, душевним и тјелесним, представљено природно и истинито. Сва лица скупа, заједно са св. Савом, чине цјелину, коју оживљава и руководи једна мисао. Слика је пуна правога живота и истине. Данас је св. Сава Србину духовита и сјајна појава у историји народној и црквеној. Његово име Србин спомиње светим поштовањем и прима отвореним срцем спасоносне поуке ње-

гоге. Лик је св. Саве на слици тако изведен да се први поглед на њему одмах заустави. У бијелој архијерејској одежди, са златном митром на глави и положајем својим, одваја се свечано од Српчаци, на којој су разне живе боје китњастог народног ношава. Уз природни и прегледни распоред појединих лица на слици, из којег потиче мирни склад цјелине, којим се слика одликује, допадљивост њену знатно појачава ситост и топлина боја на њој. На сав иначе већ богати збир од цвјетних боја, просипа се одозго с кубета свјетлост те још диже сјај и топлину призора⁴.

Ту прекрасну икону, издао је олеографски познати српски родољуб и трговац у Загребу, г. Петар Николић. По оцјени српске штампе, репродукција је вјешто и оригиналу потпуно вјерно изведена, а рађена је у првом бечком вјештачком атељеју, само што је много мања од оригинала који је висок 3·87 м. а широк 2·87 м., дочим је Николићев снимак висок 95 цм., широк 63 цм. а сважа (оквир), који је чисто израђен и лијепо позлаћен, широк је 13 цм., те је слика са оквиром висока 1·08 а широка 76 цм.

Ми нијесмо виђели оригинала, па да можемо како о њем, тако и о снимку коју више

проговорити, али нам је доста што је новинарство до сад о обоје рекло, и што смо виђели овај снимак; па да га без икаква устезања можемо најтоплије препоручити сваком добром Србину и побожном Хришћанину.

Кад помислимо шта је Србину спомен св. Саве; кад погледамо на његов свети и богоугодни и по народ користоносни живот, испуњен обилним и неуморним радом, овјенчан благословенијем плодом; кад смо увјерени, да је св. Сава утврдио српски народ у вјери православној, засновао и развијао чисто народну просвјету, научио нас своју вјеру, свој народ љубити и туђе светиње поштовати; онда држимо да не ћемо погријешити, кад речемо: да је дужност сваког Србина, којем је Бог дао те може, да набави ову икону, која је диван украс кућњи, црквени и школски, сходан, да надовољи чувство вјерско а и народно.

Икона је и за цркву сходна, а за школу је управо неопходна потреба, јер је св. Сава патрон српске школе и народне просвјете.

Икона се наручује код издаваоца г. Петра Николића, у Загребу (Илица бр. 7. I спрат). Може се добити на отплату по 3 фтор. мјесечно, или за готове по 27 фтор. на комад.

Српске старине.

Пише: Мар. С. Поповић-Родољуб.

Прегледајући старе књиге у кући удове попадије покојног Вукле Продановића, нађем у једној књизи осам исписанијех листова — величине четврт од табака. Одмах с' приједа исписана је молитва св. архистратига Михаила Чиноначалника, а иза ње молитва св. Сисона. Обје су молитве лијевијем рукописом исписане; а писане су 29. јулија 1841. год. у Горажду, — писао Јово попа Ђорђија (Продановић).¹⁾

Испод молитава подвучена је линија, а испод линије неко рачунање. — Овај рукопис износим данашњијем правописом. У цијелом рукопису нема ни трага интерпункцијама.

На истој страни написано је слиједече:

¹⁾ Обје сам молитве преписао и послао са овим рукописом у лист „Источник“, па ако вриједе може их славно уредништво штампати. Писац.

(I. О позлати).

Полимент прости на који се (в)арак удара.

Туткал(а) и мало меда помијешати и по књизи мазати с ћенара по артији.²⁾

*

Злато по кожи или по књизи ударати.

Помазати с јаетом, па осушити и тако опет помазати по јаету олаем и со(ли) мало и златити; а може и шпирит(ом) помазати по јаету и злато полагаати и типаром врућом по злату притискивати.

*

²⁾ Гдје је год звијезда, то је знак, да је у оригиналу подвучено линијом.

Злато по кожи ударати

Са смолом и са јаџетом заедно помазати по кожи, па осушити и пошље помазати олаем приватити злато не може.

*

И по(ма)зати с јаџетом самлјем и осушити, па помазати олаем по јаџету суву, и злато приватити може.

*

А са смолом и са јаџетом заедно помешати и на суву кожу помазати злато, па помазану положити и типарош — мало ожешком притиснути и то док је влажно; или позлатом неосушено притиснути ваља ома.

Злато по кожи ударати (друго).

Туткала с водом; туткала мало, а воде доста и разгријати, и мазати по кожи, и врућим алатом по злату ударати.

*

(II. О бојама.)

Извод за различна мастила и бое.

Киновар и сулиген мјесили да ест трети мјера сулигена (т. ј. трећи дијел — $\frac{1}{3}$) а зелено мастило шафрана; и. (друго) шећер и третија ($\frac{1}{3}$) чивита . . а плаветно мастило чивит и стубеч . . ва васјех комид требе ју у зелено мастило оцата, а не воду . . жуто мастило арсени(к) камен и три (тари) на мермеру, крјепко испери, таже комид и воду и пиши . .

Учно мастило по драма шишке, драм каланка.

Си извод дјакона Димитрија.

*

Сулиген-ал-боја (црвена) арсенија (арсеника) и озрника то ест жута боја, тврда како како камен „Ш.“ полу по книзи, по артии резаној помазати и осушити; ракиом ракиом после подмазати и злато у листу метати и осушити, и зубом парати . . бакам или руменило с ракиом жестоком растрти биће верло црвена боја.

*

Испод овога написано је слиједеће:

1. Михаил, 2. Гаврил, 3. Урил, 4. Рафаил,
5. Ругаил, 6. Сандафорин, 7. Јоил, 8. Калоил,

9. Рарам, 10. Мисон, 11. Ефожил, 12. Афон, 13. Фил, 14. Сихаил, 15. Санафаил, 16. Неофхил, веја небеснија сили помозите рабу божиу.

Иза овога одмах наставља:

Церну боју саставити.

Шишке и руева листа и карабое и то све заедно истући и виновим сирћетом љутим насути.

*

На седмој страници написано је већијем словима:

Смирна етакти и какија смирна умершчевленнем своего тјела, етакти смиреније моеја гордости и какија вјера свјетују троицу ареопаг славни суд спира сонмишче скуп.

А до овога другом руком:

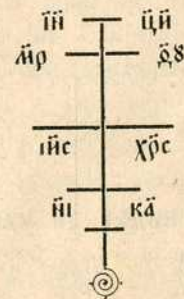
А писа Вуккола Продан(ов)ић у Фочи (ово је син попа Ђорђије). При дну ове странице написано је лијепим штампарскијем словима „НЕСКВЕРНАА“.

Ово је рукопис попа Ђорђија.

Од осме странице наставља се слиједеће:

„Сија слова пиши от напраснија смрти на четири стране у кући постави кто обреза Христа Исуса у осми дан(?) (—) Свјашченик(;) Урија и Захарија син Рахилин.

До овога је нацртано:

Испод овога је подвучена линија, па даље почиње:

(III. Из народне медицине).

1.) А сие от коња кои се уфати, те не може воду пустити, но носи лнек са собом(;) узми чашу и бритву, те настружи оне мише, шчо има коњ међу 2. (двје) перве ноге, те настружи у чашу и подај коњу пити с водом; и да пошета мало и пустит коњ воду.

*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

2.) От змие ујаденне.

Узми вишадора и растуци у чашу ситно, подај да пие с водом и не даст ему еду (јед) да се растура, него исцјељет.

*

3.) О садну.

Коњу никако ако се не исцели, узми конску копиту, те сагори, па насипај на рану и исцјељет.

*

4.) Кому излази црево.

Изми вином топлим, стуци љуску спржену како брашно и насипуј —

*

5.) Јегда растучеш нокат каменом или чим.

Возми брашно просијано и смеси са смолом и полагај на ногу или на рану.

*

6.) Отлише излази (лишај).

„Букули(о)зу стуци и смеси с оцтом и мажи сумпором, растри с маслом и мажи лишу.

*

7.) От бољезни очи којима (Коме су обољеле очи).

Пелин растуци и смеси с медом и привијај с вечара до заутра на око, мора чен сок исцеди и влеј вуод меден да стоји. 3. дни и возми мажи счи изван, од букове листие полагај на очи.

Леже добре зри крв. Си од пупавца тице возми и помажи очи и да пие подај му.

*

8.) Ашче шчо внидет во ухо кому.

Желч рибцију смеси с медом и влеј во ухо тому.

*

9.) От зубне болести.

Тивву суху сатри и смеси с оцтом и положи на зуб, сажени хартие и вербове коре и на мјеру толико бибера и сатри всја с медом и помазуј болни зуб.

*

10.) Леже од бјесна пса и од вука ашче ујаст человекя.

Камен антивар мак (?) потри с водом и дај спиег (пити) на шчесерца за. 3. јутра. Пиши

на киселу хљебу диза, диза пиши 3. сетере по в сјеох те удете и сако саде и рикуде урике, урике (??) .

*

11.) О лишај (Друго о лишају).

Тамјан и комид и сунпор растуци и примеси сирфе и приви на хартију и прилепи на лишу (лишај) и не одви дондеже само отпадет; од лише исцјелет.

*

12.) Кад (је) човјек пјанац много

Подајму од гаврана крви да попије, никад пити неће, но зе омразити.

*

13.) Кад жена не може родити чедо.

Напиши сице: „кѣ начилѣ кѣ мо(к)о и мо(к)о кѣ кѣ Богѣ и Богѣ кѣ мо(к)о ии кѣ никонѣ Бѣѣ кѣ тѣлѣ кѣши“ — и да пие воде с њега.

*

14.) За крв уставити срчану.

Сира старога и смолу растуци и дај јести у јутру и босилъково сјеме растуци и с водом подај пити додај доброе.

*

15.) Од лишаја (трећи) лиек.

Сјеме ренно свари с водом и поли лишај и сјеме хердаквено и купуено сјеме тако и лишѣм и зечи(о)м крви, те мажи, тое лиек.

*

16.) За очи које сузе.

Од препелице жуч и шлезов корнен сажези у пепел и сипли во очи, тоје лиек.

*

17.) Од живине чловјеку.

Балукота и сунпор и шап, каранфил, камен конски, све стуци у праху и кади се покривен по глави.

*

18.) Па од живине (друго) чловјеку.

Каме конски и корнен од милодуха и корнен од репуха и корнен од кукуриекка и лист од фербе (врбе) и лист шевтелне — и белога мало и барута истуци све ситно и мажи рану заштитном и посипли прахом; ако не прође, а ти узми барута и сичана и сумпора и камена конскога

сирћету растоку кувај и оном водом мажи рану и посили рану.

19.) От аспе по чоку.

Лук бјели и сунпор студи и у крпу свежи нека постоји у сирћету и мажи куда боли.

20.) За кашаљ чловјеку.

Лист од дреновине или кору од шипка у вину варити и пити.

21.) От мојасила.

Од свиње жуч са соли цјелицом мешати добро и мажи се, и говеђи жуч с ракиом и с каранфилом помешај и мажи по тјелу.

22. На врату лишај.

На камену лишај што има узми и помешај с ракиом и мажи.

23.) За око бјело.

Од јагоде крпу воду и залевај у очи. От красти јае испеци жуманце у маслу, не вома упригати и (ма)жи красту.

24.) От френка.

Узми пелима и метни у вино, и вино гри и конески камен и каранфил и пелин у прах учинити и смешај у маслу нефарену и измешај у масло и смешај и једи нашчесерца. 40. дана; ако се покаже на кожи, а тиеш маслом мажи.

25.) От костобоље.

Катрана препрати док побисели и зештина мало и од јајца жуманце и соли цјелице мало и помешај, и приви гдје боли глава или кости.

26.) Када очи боле.

Једно хисе шећера жути и по хисета камена конскога и у прах ситно истуци и у јае печено нека се вода испеди и мећи у очи.

27.) Друго од очију.

Лука црнога изврти и тури мало конскога камена и мало нишадора и тури на ватру нека

пусти воду, па испеди у чашу и мажи очи с вечера.

28.) Мехлем на рану.

Зешће сало и катрана, мало зештина и воска, мало у води превари и они кајмак скинути и рану завијати добро ест.

29.) Други мехлем на рану.

Лист коприве и мезгру од зохе и шећер жути и смоле смерчеве и воска и катрана или трементиан са зештином заедно стопа и привијај и добро на рану трементиан и јае жуманце добро измешај.

30.) За гушу чловјеку.

Сунђер мушки мушкоме, а женски женскоме, сажези сунђер и нишадора едно хисе и два коприве у прах учини и ситно и с медом помешај и еди на шчесерца за. 40. днеж, и стегни врат махрамом. Сунђер пуши у дули.

31.) От краста на тјелу.

Праха од барута и сичана мало, и конскога камена мало учини у прах, а крпу чисту начини мушему, те поси по воску и потри ватралом и рану поси тиеш прахом и зави мушемом неко-лико пута, а по томе слатки мелем привијај.

32.) Однутрење болести.

Трава ерчаник или равент то ест линцура питома с нишадором кухати и мало пелина с лутом ракиом, мало чемерике и пи нашчесерца.

33.) Втораја внутрена болест.

От метвице стуци прах и пи с вином доброе.

34.) Жена која се не море растати с чедом.

Нека стуче метвице у прах и с вином пити доброе.

35.) За глисте дјетету.

Од чубра воду да пше, доброе и ражену сламу воду и масло кравие доброе.

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

36.) За кашаљ.

Реку од врбе кувати у води и хљебном кором затиснути лонац, да не одихуе и пити за 40. дана јутра нашчесерца.

*

37.) Када грло боли.

Ечмено брашно с маслом кравием попржи на тави и привијај.

*

38.) От жућенице.

На очи од ро(т)кве воду пиј и од ње лист привијај на пупак, и на коме жућеница добро сирћетом — добрием виновием очи мазати.

*

39.) Занутрене болести.

Трава морач тое копар, и реку миродија ест добро, ест добро са смоквом варити, те пити и женама млијеко умножава.

*

40.) Када бокови боле.

Ечмено и пшенично брашно и ланено сјеме и замбан цвијет, те све заедно свари и привијај добре.

*

41.) Када тербух боли.

Сјеме од диње сухо истуци и са сирћетом виновием размути и мажи рево (?) свое добре.

*

42.) На коме је жућица.

Добро сирћетом добрим виновием очи мазати. (О огоме види под бројем 38.)

*

43.) На оток од дебеле.

Од коприве сјеме истуци с врућом водом и тиријаћа и пити у вину врућу.

*

44.) Кад уши боле.

Од купине листа млада истуци и воду исцеди и с медом помиешај и сипли у ухо, и тако од лука прасе и исцеди воду и повруће сипли у ухо.

*

45.) Када говече крв мокри.

Подај му шапа и соли неколико пута у јутру.

*

46.) Од иждегли кад се опржи едан.

Час прне у зегтин подржи и повлаке и бјеланце од јаја, те помијешај и привијај.

*

47.) За коња губава.

Духана свари и сала крмећега и катрана и прое ситне и на пла(т)но сјеме помиешај с прахом и попржи на тави, те мажи коња.

*

48.) От мајасила чловјеку.

Од свиње жуч са соли цјелицом миешај добро и говеђу жуч с ракиом и каранфилом истуци ситно и све помиешај и мажи тјело.

*

49.) От сипње чловјеку.

Зоху (зовину) кору зелену и сјеме од штавла, па то мало стуци у праху и проси, и кувај у бјеломе вину и ракији и пи нашчесерца за 40. дана. Друго од сипње ченчефила и хермзе мало.

*

50.) За млиеко женам.

Трава кошутица то ест млад корен его у јутру јести за 40. дана.

*

51.) Кад чоек и диете од срца болује.

То катран нашчесерца да еде, или с медом и с водом да помиеша и да пије и кукуруз зелен, иза тога ко има у себе млиеко да попржи и да еде; и тако прв који срце еде у ономе кукурузу изиде.

*

52.) Илач или мелем кад изиђе чоек у чрево и миури, или рећи плускавица, или красте.

То узети др(ам). 10. шапа у литру ракие винове и саставити заедно док се истопи и пити нашчесерца. И од грознице добро пити нашчесерца колико више море.

*

53.) За убој од мало година.

Смолу смерчеву и цјелицу сол и биели лук и заедно саставити и истући и привити на рану то ест на убој.

*

54.) Кад чоек има рану од пушке или од ножа, жеђу да угаси.

Од купине кориен кувати и ону воду пити; и друго од жеђе ечмену воду пити доброе.

*

55.) За глуођу.

Црно јасен воду из њега уфатити, кад на ватри гори, а мало прие тури се на врх ватре, па из њега капље вода, то ест лиек одглође у уши насути.

И други илач од глуође црвени (лук) па изврђети из њега кориен и турити соли ћелице немјерене и зейтина запретати у ватру, те испећи и привијати на уши; а кад из ушију тече гној, то ваља биели лук испећи, па оно чесно завући у уши и они ће гној истекнути.

(Ова је тачка тако замршено написана, да сам једва записао.)

*

56.) От крви из носа кад иде.

Добро ест филдиш¹⁾ устругати и шмеркати добро ест.

*

57.) От терлеме.

Ужак зелени носити и њиме се кадити; и друго (:) носити и кадити се, од жабе самарњаче јае, или јајпа носити и кадити се.

*

58.) Да далеко не падају роєви.

Кад се спусте из трмке, узми вретено пређе те отегни од первога роја, до уљаника, па они конач сави, те тури у уљаник.

*

Иза овога је одмах написано: „Свјати оче Николае избавил еси три воеводи от руку цара благочестиваго јакоже Василија“. Па даље наставља на другој страни, другом руком:

„Ово су писма од љекарија од убоја“.

59.) От убоја.

Узми лозова сирчета пак успи на таву и метни смоле у сирче и распари, и метни на карпу и приви ће си се убио.

*

60.) От санчие.

Вишњево смоле еди нашчесерца неколико пута, тое лиек заиста.

*

61.) От гуше.

Узми свиле конач и свежи на грло и носи на герлу: а: (11) дана и дванести дан свежи на ружицу, или на терн шепурић. У који дан свежеш на герло у они и на терн. От нелице (?) скувај листа од бершљена и пиј воду на шчесерца, тое лиек.

*

62.) От живине.

Сичана и конског камена два исета и единка кукуриєка начините и уваљајте, те верзи у ону рану, пак начини вошчану керпу, тер верзи на ону рану.

*

На пошљедној страни стоји написано: „за очи масло заптин“.

Испод овога: „За варак.“

Тазе мед ставити у калацан сан и турити на ватру и варити, а не много да се не прержи, но кад се стане отезати, како смола, ондај помазуј врућим по книзи и стави варак и типару помазуј зейтином и типаром по вараку.

Испод овога написано је крупнијем словима, а блијеђим мастилом слиједеће:

Вторник.

Господин свети водицу и закопа перви за темеља са срећом 4. ден јунија 1857.¹⁾

Впонеделник.

Очита господин Григорие молитву и метну темељ и пође у Чајнице и у Троицу (код Пљеваља) в понеделник. 10 јунија 1857.

Испод овога наводи:

Дадох вранца да јаше Мићо клисара Еремић по глаголу кума Алесија Дреповића, да га гледа добро. у час добар. у писаниу с попом Василиєм. 17. јунија понедел(ни)к.

*

У оригиналу гдје-гдје стоји „од“, а па више мјеста замјењује „ѿ“. Такође нигдје нема

¹⁾ Ово говори за вочанску цркву, која је довршена 20. новембра 1857. год. (Види „Бос.-Херц. Источник“ од 1891. год. свеска IX. и X. „Српске старине“ од: М. С. Поповић, страна 386. под тачком VI.

¹⁾ Чешаљ од слонове кости, зове се филдиш.

WWW.UNILIB.RS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

бројева, него сам ја по увиђавности стављао. Што се год у загради налази, знак је, да у оригиналу нема.

Одкуда је ово „о љековима и бојама“ извађено, то је мучно знати — за сад; можда је исти писац слушајући од народа биљежио, или

је из каквог старог зборника извадио, но шта је — да је, неће ни ове листине бити на одмет испитиваоцу за народну медицину, бојарство и за позлату.

Фоча, на Херцеговини, 1892. год.

Опис свечаности освећења новог црквеног звона у Имљанима. (Протопрезвитерат травнички).

Чешће је у овом нашем духовном часопису „Источнику“ донешен по који допис о освећењу звона и прослави тога дана. Па да ли доиста заслужује тај чин толику пажњу? Ја велим: да заслужује.

Запитајмо се: Има ли још таковог гласника на овом грјешном свијету, да нам јавља и изазива крајње противности нашег осјећања, као што је то звоно? Оно нам својим звуком навјећује највеће радости, као и највеће милости, оно позива вијерне у цркву на молитву, оно нас — укратко речено — прати од колијевке до гроба. Како ли нам умилно и хармонично брује звона давајући знак да је освануо овај или онај велики угодник божији. Та душа нам се у миљу куца, срце нам необично радосно куца кад звоно навјести „Рождество Христово“ „Васкрсење“ и т. д. Тај звук као електрична, али мила оживљајућа, струја, прође нам кроз цијело тијело и буди у нама такав пијетет на прама дотичном празнику, каквог тешко да би без звонења осјетили, док не би у дому божијем свету службу слушали. Каква ли се опет рађа у нама радозналост, страхопоштовање, према оној високој духовној или свјетовној особи, којој у почаст навјешћују звона долазак и одлазак. Како ли нас тек весели и срце нам раздрага кад навјешћују „славу“ храма, на коју се скупљају старци и младенци, да се Богу помоле, да се кријепе вјером православном, а саопштавајући један другом мисли своје и слушајући народног пјевача, да се челиче у својој милој српској народности. А како ли нас тек страх, туга и сјета обузме кад нам звоно навјешћује чију смрт, пожар или коју другу непогоду. Ох како ли нам у том моменту жалостиво звучи. Од његова милостива звука лахка дрхтавица обузме нам тијело, на душу нам се навали сињи терет туге, па ијоле осјетљивијом разумном

створу божијем измами на очи сузу жалосницу. Осим тога звонењем даје се знак вијернима, када треба доћи у цркву, када се обавља који важнији чин при богослужењу, како би се на молитву потештели и они, који не могу доћи на службу божију.

Из ових кратких потезова убједити се можемо да је по све оправдано писање о освећењу звона у опште, па зато ћу и ја неколико ријечи написати о освећењу звона у Имљанима, те вас молим г. уреднице да изволите ово увретити у лист „Источник“, а вас драги читатељи молим: да ми опростите што вас не могу са топографијом тога мјеста и цркве задоста задовољити, јер немам довољно податка, али ћу Вам ипак испричати оно што знам:

Земљиште на коме се данашња нова црква налази по своме положају лијепа је висоравањ и служило је као испасиште а зове се Видовиште. По традицији својих предака говоре тамошњи житељи, да је на том земљишту погинуо неки храбри по имену „Вид“ од насилних непријатеља. Од то доба прозове се то земљиште Видовиште. И дан данас види му се гроб на истом земљишту.

Прије док ова црква не бијаше саграђена житељи имљански ишли су Богу на молитву у Каменицу¹⁾ цркви, која је југо-источно на 1 сакхат од нове цркве удаљена. И данас постоји та стара црква, коју је народ начинио још за поповања пона Гаје Адамовића — мога праћеда. Премда је од дрвета саграђена, ипак је чврста тако, да ће моћи још много година постојати уз пркос силне олује и непогоде. По који пут у години дана о неким празницима по жељи тамошњих житеља, служи се у истој цркви служба божија.

¹⁾ Каменица је један предјео, који се налази у истој парохији.

Житељи имљански дакле ни бијаху до скоро сретни да им звоно навјешћује ни радост ни милост покрај тога, што имађаху нову доста дугачку, широку и високу лијецу цркву, која је од бившег митрополита сарајевског Хаџи Саве Косановића 1881. 8 септембра освешћена, а саграђена трудом народним и ревним заузимањем свештеника г. г. Г. Адамовића и Г. А. Адамовића.

Тек ове године садашња општина под предсједништвом пароха корићанског г. Н. Адамовића, ријеши се да набави звоно, што и учини. Звоно је набављено из припознате ливнице „Браће пл. Бота“ у Вршцу. Нето тежина му је 203 кг.

Да се види колико је одушевљење и радост народом владала, довољно је ако речем да су се становници јаммили, који ће звоно из Скендер-Вакуфа на волујским колима до св. цркве бесплатно пренијети. Кад је звоно донешено, свијета се око цркве преко хиљаду душа начичкало. Радост и милина вирила је са смјерног им и наивног лица, а са ведрога чела могло им се читати задовољство. Та њима бијаше првина видити црквено звоно.

Још тај дан општина је држала своју сједницу, на којој ријеши: да се звоно освети и дигне на црквени торањ на дан св. Николаја 6. децембра о. г.

С благословом његовог Високопреосвешћенства нашег општељубљеног Архиепископа и народног добротвора Господина Ђорђа Николајевића, пошао је у очи св. Николе надзиратељ протопрезвитерата травничког г. Јефто Гашић са г. г. свештеницима Г. Адамовић и Н. Адамовићем у Имљане, да звоно са реченим свештеницима освети. Кад бијаху на домак цркве опалио је вриједни учитељ г. Миле Мунижаба¹⁾ шест метака из прангија, чиме је уједно дат знак народу за сјутрашњу светковину. Придошли бијаху у очевидној изненадности, знајући да ни црква ни парохијани немају прангија. Заслуга, да се пуцњавом увелича тај свечан дан и функција, припада благородном господину Швајгеру престојнику котара Котор-Вароши, који је барут и прангије за тај дан дао општини, на

чему му испред осталог горенаведеног свештенства као и тамошњих житеља најтоплије благодарим.

Још исту вече почели су се искупљати сељани, којима су далеко куће; а сутра зором врвио је народ у гомилама к' цркви, да види и чује оно, што тако дуго не смједо и не може слушати и видити. На лицу свакога могао си видити неку веселост. Народа бијаше доста, и ма да је зимски дан, ипак бијаше врло лијепо и топло вријеме, што допринашаше неки свечанији изглед.

Јутрењу молитву служио је надзиратељ Ј. Гашић са Данилом Адамовићем, а по свршетку јутрење у 10 сати сва четири свештеника обућена са школеском младежи изиђу пред цркву, ње је звоно било намјештено, те ту у присуству многобројног народа учине водоосвешћење, којом водницом освете звоно. По освешћењу звона изговорио је народу г. Јефто Гашић сходну бесједу. По том је поздравио народ г. г. Н. Адамовић и уједно позвао народ, да сваки по могућности приложи на звоно. Народ се доста том позиву достојно и одазва. Звону кумоваше Лука Макарић и Адам Грубач приложивши као кумови, први 2^л, а други 24 фор. Након тога литија се упути на ново у цркву. Док се свештеници припремаху за св. литургију, дотле је вриједни учитељ М. Мунижаба са управитељем оружничке поште у Имљанима, Н. Лујајићем дизао на торањ звоно. На „благословено царство“ први пут је zazвонило.

Слабо је моје перо да опише тај моменат како га је народ осјећао слушајући умилни звук звона, ту би и невјешт психолог битну промјену на лицу присутног народа опазио. Ту бијаше више нешто од обичне радости на ведром им челу написано, коју човек само осјећати може, а никако исказати.

По свршетку јеванђеља изговорио сам присусном народу шљедешу бесједу:

Драга браћо и близочестиви хришћани!

По промислу Божијем а по жељи и слободној вољи мојој, ја сам примио благодат и дар св. Духа посредством његовог Високопреосвешћенства г. г. митрополита Ђорђа Николајевића; постао сам свештеник и пошљедоваоц

¹⁾ Зато је г. учитељ сам пуцао, пошто други нико није умно.

апостола христових, и као такав рад сам, да овдје пред вама покажем каква је и колика је дужност једног свештеника према својим парохијанима, и обратно каква је дужност парохијана према својој пастири. Благочестиви хришћани! неће бити само моја дужност крстити, вјенчати и опојати и т. д., већ поред тих дужности, моја ће дужност бити вас не само у цркви него на сваком угодном мјесту, поучавати у вјери и науци Христовој, о моралу, о љубави, о поштовању. Једном ријечи о свему што ће вас учинити на овом свијету срећним, а на оном блаженим.

Ја ћу од сада бити сијач а моје сјеме, које ћу сијати, биће наука Христова; срце ваше виноград мој и њива моја, коју ћу од данас почети ја да обдјелавам и да чувам, да на њој неби трње порасло.

Врата моја биће увијек отворена, према томе сваки ће и у свако доба моћи добити поуке од мене у свему оном, што се буде тицало мога пастирског позива.

Од вас пак, љубезни Хришћани, захтијева се, да слушате нашег пастира и да му се покоравате, јер чујте шта каже св. Писмо: Ево слуге мојега, којег подупирем, изабраника мојега, који је мио души мојој; метнућу дух свој на њега, суд народима јављаће (Исаије 42. 1.). Поштујте Срби свог попу, јер вам је он највећи пријатељ, он се стара и брине о вашем напредку; српски је поца најоданији син православља и српске народности, најискренији пријатељ и вођ народа. Пазите и чувајте вјеру православну, вјеру наших отаца, која је очувала народ српски, кроз сво вријеме тешкога робства. Љубите Бога и своје ближње; негујте у свој души наду на Бога, који неће оставити своје вијерне без помоћи и без заштите, јер чујте шта вели св. Писмо: „Где, није окрачала рука Господња да не може спасти нити је отежало ухо његово да не може чути“ (Исаије 59. 1.)

А ја као посланик Божији и слуга Господњи вриједно ћу се трудити, да са пуном вољом и живом енергијом испуним своју дужност односно проповједања јеванђеља сиромашним учећи, утјешавајући, помажући и штитећи

своју сиромашну браћу, е да би и ја е' правом могао рећи на страшном суду: Господе оне, које си ми дао, сачувао сам и нико од њих не погибе. — Амин.

По свршетку свете литургије учинисмо се са народом рахат и отидосмо у школу.

У школи бијаше сто постављен за ручак. При ручку прва здравица подигнута је у здравље и дуг живот Његова Величанства цара и краља Фрање Јосифа I. која је од стране народне пропраћена са громогласним живо!! Потом је подигнута здравица у здравље нашег општељубљеног Архиепископа г. Ђ. Николајевића, на коју свештеници отпјевају „исполати деспота“. Трећа здравица бијаше наздрављена за дуг живот г. Швајгера престојника Котор-Вароша; а четврта у здравље учитељу г. М. Мунижаби и вриједном г. Н. Лујајића управитеља оружанске поште на Имљанима, на што је школска младеж отпјевала „многаја љета“. Пету здравицу, која је наздрављена народу и општини црквеној, пропратили су метци из правгија.

Пред вече у топлој и братској љубави опростисмо се међусобно и са још присуствујућим народом и разиђосмо се сваки своје дому, пуни наде и лијепе будућности, која нам се пружа под заштитом Његовог Величанства Фрање Јосифа I. — Живео!!! преко наше Високе земалске Владе.

На завршетку овог кратког описа свечаности још ми је на јавност изнијети, да је тај дан као прилог на звоно пало од народа око 115 фор. Општина имљанска изјављује побожним дародавцима најтоплију благодарност, а свештенство ће поред благодарности приносити у храму и топле молитве за здравље и дуг живот њихов.

Још ми је на јавност изнијети захвалу од стране народа и општине имљанске, којом се најтоплије благодари учитељу г. М. Мунижаби г. Н. Лујајићу на њиховом труду, који учинише овом приликом. Да Бог да нам се такви хиљадили. Живили!

У *Травнику*, на св. Спиридона 12. децембра 1892. год.

Д. Г. Адамовић,
свештеник.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Божији промисао никог не оставља.

Народна прича.

Боже драги свакаква ли ти свијета на овој пространој земљи има!

Оно истина ваља по души рећи, да се и данас наводи праведнијех људи, који имају у срцу страх од Бога и раде ко што Бог заповиједа. Ти ће и бити добро; кад ли тад ли Господ ће их милости својом даровати. — Боже прости, чојек се више пута ни за што о Бога огријеша. Дође му што тијесно души, а памет му не ферма, да је он то зарадно, онда му буде и на самог Бога створитеља жао и криво, а последије се каје.

С тога нијесу узалуд казивали људи паметни од Бојје стране: Све најприје промисли, па кад видиш, да ћеш се последије кајати, боље ти је, ти се прије чувај. Ако те каква биједа и невоља снађе, немој смалаксавати, већ се врпједним и поштеним радом брани и уздај се у Бога и Његову праведност и милост, Он ће свачијом срећом провиђети. Бог се никога не ће оглушити, како 'но кажу: Кога је Бог створио, и нафаку му је одредио. — Ево да вам кажем једну причу, па из ње можете сазнати велику милост и промисао Божији.

Била нека баба и имала невјесту, па јој се невјеста облизнила. Мајка ко мајка, храни и чува своју дјецу ко мало воде на длану. Господ

Бог, који је то милости својом и наредио и дарово јој ту дјечицу, дозове анђела и пошаље га да узме душу њезину. Анђео по заповијести Божијој оде, па дође у њу и у њезину дјецу — ражали му се: не послуша Господа, већ узме бабину душу. Бог, ко Бог, Он зна све, од њега се не сакрије ништа, позна, и рече анђељу: „Што ти преступи моју заповијед? „Анђео му каже: „Ражали ми се Господе, шта ће оно двоје дјеце, зар да остану ко двије сироте?“ Бог онда рекне „Ајде сад у море, па ми донеси плочу из мора! Он отишо у море и донио му плочу. Опет му Бог заповиједи: „Де разби ту плочу! „Кад анђео разби плочу нађе у њој два црвића. „Како ти малени црви, ту под водом и у камену живе?“ — упита Господ Бог. „Боже ти знаш — одговори анђео. „Е, ја знам“ — рече Бог — „тако ће и она дјеца живјети, а зар они не могу без мајке још срећнији бити; ја сам и њима промислио, с тога сам и наредио да им матери душу узмеш.“ Анђео се поклони пред Господом и рече: „Нека је света воља Твоја.“

Сад си чуо што ти испричах, па реци: Ко је мудар и милостив ко Бог!

У Власеницама забиљежио

М. Р. Марковић.

Рукоположени.

Лука Чупић, богословац рељевског завода и бивши учитељ српско-православне школе у Травнику и Блажују, родом из Сарајева, рукоположен је за ђакона и свештеника 21. и 22. новем-

бра 1892. године од Његовог Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Дабро-босанског господина Ђорђа Николајевића, и постављен је за јефимера сарајевског.

Одликовани.

Лука Ј. Опачић, свештеник парохије прњаворске и надзиратељ протопрезвитерата прњаворског, одликован је црвеним појасом од Његовог Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Дабро-босанског

господина Ђорђа Николајевића, декретом од 18. децембра 1892. год., број 2387. њљедећег садржаја: „Као свештеник прњаворске парохије, свагда сте се показали достојан имена црквеног пастира; служуб

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

сте вашу увијек тачно вршили, дужностима на вријеме одговарали и све то вашим примјерним владањем засвједочавали. У раду при свештеничким сједницама, као и при управи тога протопрезвитерата радили сте на задовољство ове вам претпостављене духовне власти. Вашим настојањем и ревним заузимањем, подигнута су у славу Божију два храма у вашему подручју т. ј. овај у Српској Мравици као и овај у Лепенци, — те смо се за све то напнили побуђени поред народног признања и видљиво одликовати

вас, и с Нашим Архијерејским благословом дозволити вам, да можете носити „*црвени цојас*.“

То одликовање, нека вас, као млада свештеника, побуђује и на даљи примјеран и користан свештенички рад, нека вам да снагу, да увијек тако радите, како би вашим радом могли засвједочити ово, што вам се сад, у знак признања, даје; а и на даље препоручивати се милости и благовољењу онога, коме сте као свештено лице увијек одговорни“ и т. д.

Разно.

Питање о старјешинству између свештенства монашког и свјетовног реда. Свештеници, који су сада, као цркв. нар. заступници на окупу у Карловцима, потакли су питање старјешинства између свештенства монашког и свјетовног реда, те су на основу међусобног договора одлучили, да у име свјетовног свештенства цијеле српско-православне митрополије карловачке, поднесу Његовој Светости преузв. г. патријарху Георгију, односно светом Архијерејском Синоду представку с понизном молбом, да Његова Светост и св. Архијерејски Синод предузму и праведно ријеше питање старјешинства између свештенства монашког и свјетовног реда.

Да је то питање заиста потребно регулисати и ријешити, о томе нема и не може бити сумње, — јер трвења и распре између свештенства једног и другог реда баш у питању, старјешинства избијају на површину врло често, па је са свим умјесно и потребно, да се то питање о старјешинству на најкомпетентнијем мјесту праведно ријешити и једном за свагда регулише. Ми смо до душе тога увјерења, да би наши свештеници обојега реда — били они цркв. нар. заступници или не — имали у ово судбоносно доба и важнијих свештеничких питања за претресање и рјешавање, но што је питање о старјешинству, — али нијесмо противни што се и ово питање потакло, јер држимо, да је потакнуто једино у интересу мира и поретка црквеног.

Ми овом приликом у расправу самог питања нећемо улазити, јер нити хоћемо, нити и можемо прејудиковати ријешењу св. Архијерејског Синода, који ће имати то питање да расправи и ријешити. За сада доносимо саму представку, која гласи :

Ваша Светости, Свети Архијерејски Синоде!

Служећи светом олтару Божијем и подносећи све терете узвишене, али и тешке службе пастирске, свјетовно свештенство митрополије карловачке осјећа свој положај још тежим и то ради тога, што види, да је оно у цркви својој запостављено, пред олтаром на коме служи понижено, — њему је претпостављено и ниже и више монашко свештенство.

Разлога оправданог томе потискивању свјетовног свештенства није могуће ниједне и ни у чем наћи. Једном тајном свештенства примљени смо ми сви у службу црквену, једну смо благодат сваки на свом степену добили, једнак би нам дакле бар морао бити и положај у цркви.

Осим тога, свјетовно свештенство не заостаје ни у спреми за службу олтару; у томе је оно изравнано са вишим монашким свештенством, а ниже куд и камо надмашује својом спремом. Па није ни мањи значај свјетовног свештенства за црквену службу, спрам значаја монашког свештенства, шта више, свети Јован Златоусти у шестој књизи о свештенству предпоставља у том погледу значај службе свјетовног свештенства

значају службе оних, који се само за спас душе своје, далеко од свијета, њихових искушења и зала, имају да старају. Мисли овој даје и литургија наша израза тиме, што на првом мјесту у дотичној ектенији спомиње свештеника, па онда тек свештеномонаха. И ипак је свјетовно свештенство потиснуто, запостављено.

Пошљедице тога запостављања нијесу никако корисне за живот наш црквени. Свјетовно свештенство види, да је потиснуто, па је с тога већим дијелом нерасположено справм браће своје монашкога чина; монашко пак свештенство, осјећајући се предпостављеним, горди се у души својој справм понижене браће свјетовних свештеника. Ни једно ни друго пак није добро. При томе, што је још теже и важније: овијем запостављањем свјетовног свештенства убија се углед свјетовног свештенства у очима народа, коме су свјетовни свештеници по милости својих епископа пастири и учитељи. Да једном нестане неприродности ових одношајима између једнога и другога чина, да и најстарији свјетовни свештеник престане једном бити млађи брат и најмлађем монашком свештенику, усуђују се свјетовни свештеници, који су се сада из цијеле митрополије на нашем црквено-народном сабору нашли, ступити пред Вашу Светост и свети Архијерејски Синод у име свега свјетовног свештенства Митрополије Карловачке, са најпонижнијом молбом, да Ваша Светост и свети Архијерејски Синод најмилостивије благоизволите бити и свјетовном свештенству отац, који сву своју дјецу једнако пази и једнако држи.

Ваша Светости! Свети Архијерејски Синоде! Најемјерније потписани имајући на уму ријечи Спаситељеве апостолима дате, да не траже превласти, не траже да се свјетовно свештенство претпостави монашком свештенству, већ моле једино равноправност у оним границама, у којима свјетовно свештенство са монашким свештенством конкурисати може, према томе;

1.) Да свети Архијерејски Синод најмилостивије изволи одредити, да старјешинство међу презвитерима оба чина одлучује вријеме рукоположења, дакле, да је старији онај који је прије рукоположен, без разлике да ли је он свештеник свјетовног или монашког реда:

2.) Да свети Архијерејски Синод најмилостивије изволи одредити, да су протопрезвитери или протојереји по части у цркви једнаки про-

тосинђелима, јер се истом молитвом постављају на те степенне, старији пак да је онај, који је прије произведен, без разлике да ли је он у реду свјетовног или монашког свештенства. Пошто је пак протосинђелима дано првенство пред игуманима, то би овом одредбом и протопрезвитери или протојереји, као једнак степен са протосинђелима, добили првенство пред игуманима.

У нади да ће Ваша Светост и свети Архијерејски Синод најпонижнију и оправдану ову молбу свјетовног свештенства уважити, и са синова својих свјетовних свештеника скинути притисак запостављености и потиштености јесмо

Ваше Светости и светог Архијерејског Синода
најпокорнији.

„Српски Сион“.

Шта је карактер? Главовити талијански политичар и књижевник др. Руђеро Бонги говорио је не давно пред својим бирачима у Лучерију. Ту је био присутан и други чувени талиј. политичар, бивши министар Занардели. Занардели говорио је о „организацији странака“. Бонги га је побијао, доказивајући, да су у Италији излишне толике странке са толиким разним именима, а да јој је од највеће потребе, да се устроји велика патриотична, поштена странка и да се назове странком „карактера“. Занардели је бранио то начело, да сваки човјек треба да увијек једнако мисли од почетка до краја свог политичког живота. Бонги му је одвратио, да се политички карактер састоји у „увјерењу и љубави“, то јест, да увијек треба из увјерења љубити опште добро без обзира на своју личност. Карактер је, вели он, у јавним стварима независно, а поштено о свему судити и све процјењивати, али треба увијек признати сваку своју погрјешку, јер је карактер: бранити истину и не погазити је за све благо овога свијета. Није карактер каже Бонги, истицати се у једној странци само због тога, да се недопуштеним упливом и свакојаким интригама тражи лична корист или какво веће наименовање, те опште добро потчинити личном увјерењу, карактеран човјек браниће сваку странку, кад је увјерен, бранећи ову, брани опште добро т. ј. да та странка ради из увјерења на добру свога народа. Али кад се тај човјек увјери, да странка, којој је припадао, не воле народносе племените, већ личне и користољубиве цијељи, онда он мора из те странке иступити — али само онда, кад

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

је о свему томе увјерен непобитним доказима. Бонги је даље општро нападао све „скакавце“, који из личних побуда из једне ускачу у другу странку, па не стидећи се тога иду к даље наглашавајући како то чине — као родољуби!

„Срп. Гласник“.

Пропаст свијета. Још прије но што се Фалб латио неиспуњивих прорицања, бјеше у прошлим стољећима врло много људи, који су се прорицањима занимали. Ови већином фратри бијаху, и у опште много лукавији од Фалба, јер прорицаху за онда, када њих већ давно више не буде било; те тиме — по себи се разумије — да стекосе пред сувременицима својима себи уважање и умакоше од непријатности преваре.

Каква су прорицања та — која се већином тичу пропасти свијета, — лијепо се види из примјера, који је овдје споменут и који се датира од прије сто година, и по коме је сада пети дан преврату свијета.

Аретино Леонардо у оно вријеме наине предказао је, да ће главна пропаст свијета отпочети 13. новембра 1892. године, а трајаће пуних 15 дана.

По славном том фратру требало је море 13-ог почети расти и ширити се према обалама, која би процедура морала трајати само један дан, пошто већ 14-ог потпуно нарасло море требало је сву суву земљу грозно полиати. Послије поливања тога, предказивао је, да ће рибе 15-ог изгинути, по свој прилици тога ради, да се људи, који и онако већ морају пропасти, лише уживања рибњег паприкаша. Другог дана, 16., морале би све морске животиње погинути, без сумње с тога, што је морска вода мутном постала, и да не преживе дуго рибе у ријекама. И ако је по фратру земља већ поливена а и рибе темељно уништене, на чудан начин на људе се смиловао, јер тек за 17. предказивао је пад свију птица. Сутрадан, 18., у изглед ставља, да ће се куће срушити, но људима како тога дана тако и 19. дана даје мира, пошто ће онда стијене одваљивати се. За 20. догађај већ грознијим представља, јер је у програму општи земљотрес. Ово пак — како се види — није опасно, пошто ће по фратру бријегови и планине не тада, но 21. понедати, чиме је програм прилично продужен, а и луксуз прави. На људство долази ред истом тек на 22-ог, када ће сви до једног они јемити, по свој прилици због силног чуда.

Да би за очи какво весеље било, то прориче, да ће 23. мјесец пасти, што тек није обичан приказ. А пошто то за мало траје, додаје да ће се сви гробови отворити, из којих ће мртви устати и демонстративну бакљаду држати. Кад се и то зби, тада ће људи, који још непрестано живе али су већ зајемили, испавати се, да 24. виде падање звијезда, јер ће све звијезде на земљу попадати. Тим је пак крај забави њиховој, пошто ће 25. и господа и госпође не мање и госпођице помријети, у том увјерењу, да су најчудноватији свјетски приказ — као што је преврат свијета — вјерно по програму доживљели. А пошто по том већ много не преостаје, 26. ће и небо пасти, а земља изгорити, што ће само један дан трајати, јер ће 27. анђели у пленпароди изруковати, у будилник засвирати и отпочеће страшни суд.

По мађарском посрбио

„Н. Д.“

Милош Пилић,
свештеник.

Освештање темељног црвеног камена у Грбавцима. Дана 26. октобра 1892. године постављен је и освештан темељни камен цркви у Грбавцима (у протопрезвитерату градишком, код које свечаности, осим надзиратеља Симе Бјелајца, били су и ови пароси: Турјачки, Драгељски и Милошева брда; а народа је било у приличном броју, но било би још више као што је то бивало, по неки пута, у оваким приликама, чему је био узрок врло рђаво вријеме. У темељни камен постављена је споменица која гласи: „Воимја Отца и Сина и свјатаго Духа. Амин! Овдје у селу Грбавцима, на мјесту гдје је прије била стара црква, која је уз буну 1875. године од Турака запаљена и порушена, данас на Митровдан двадесет шестог октобра, године од рођења Христа Спаситеља, тисућу осам стотине деведе сет друге, по милости Божијој и благослову Дабро-босанског Митрополита Господина Ђорђа Николајевића, а за владања Њ. В. цара и краља Фрање Јосифа I., ја Симо Бјелајац, парох надзиратељ Босанско-градишког протопрезвитерата, у присуству неколико свештеника и доста народа, положи темељни камен овоме светога храму, у славу светих апостола Петра и Павла. У селу Грбавцима, 26 октобра 1892. год. и т. д.“ На овој споменици потписани су свештеници који ту бијаху присутни, а и црквени одборници.

С. Б

Јавна благодарност. Поред свог сиромаштва данас српско-православна основна школа има у својој „школској књијници“ *штошину комада* разних српских књига, а скоро све књиге добила је од дарожљивих српских душа, које се драговољно одазваше — мојој молби.

— Нека је овим српска хвала изречена свима пријатељима школеке књијнице — као: Високој земаљској влади за Босну и Херцеговину, која је за књијницу послала 2 примјерка „Нар. пјесама“ Мухамедоваца у Босни и Херцеговини; преч. госп. протојереју и савјет. Дабро-босанске Конзисторије Ђ. Петровићу из Сарајева; часном госп. пароху Ј. Новаковићу из Бањалуке; преч. госп. протојереју Виду Ковачевићу из Бањалуке; часн. госп. јереју П. Иванковићу из „Јошавке“; г. г. Н. Т. Кашиковићу, уреднику „Бос. Виле“; П. Мирковићу, учитељу — управ. из Зенице; С. Митриновићу, трг. из Приједора; А. Пајевићу, књиј. из Новог Сада; Ђ. Марићу, трг. из Бањалуке; П. Кочићу, гимназ. из Стричића; преподобној управи св. обитељи Моштанице; преподобњејшему госп. о. Г. Стојнићу, игуману гомионичком.

— Још једном кличем из српских груди: „Хвала вам свима по сто пута!“ Дај Боже, да се и други на вас угледају, па се сјете ове српске школе и њезине књијнице, а Србадијо мила помоћи никада није касно.

Српско-православна основна школа у ман. Гомионици, 10. децембра 1892.

Петар Ст. Иванчевић,
јерођакон гомионички и срп. учитељ.

Кађење соба сирћетом (оцтом). У обичан добар оцат саспемо толико негашена креча, колико оцат загасити може. Када се маса сталожила, воду поврх ње одлијемо, а њу сасушимо на ваздуху или на ватри. Тако суху масу метнимо у једну стаклицу (стакло) и дотле лијевамо по њој сумпорне киселине, док се не почне развијати пара или дим. Та пара није ништа друго, него тако звани ароматични оцат. Њиме се да лијепо прочијетити ваздух у тамницама, болницама, собама, у којима леже болесници, коњушницама и кошарама и свугдје, гдје већ треба.

„Д. Ј.“

Књијевне вијести.

Извјештај српско-православног богословског сјеменишта за Босну и Херцеговину у Рељеву код Сарајева за школску годину 1891./92. Уредио протопрезвитер Петар Петрановић, ректор богословије. Година V. Сарајево. Земаљска штампарија. 1892. Страна 152. Садржај: I дио. О разлозима који раскидавају брачну везу, и о судском поступку у парници за раскид брака. Написао Тома Алагић, прота, професор богословије. II дио. Српско-православно богословско сјемениште у Рељеву школеке године 1891./92.: 1) Непосредни надзорник; 2) Здравствени надзорник; 3) Наставничко особље; 4) Преглед наставног градива, што је свршено у току године; 5) Заводна учила; 6) Главније наредбе високе земаљске владе; 7) Летописе; 8) Заводни и екстерни питомци срп. правосл. богословије у Рељеву школеке године 1891./92.; 9) Статистички преглед ученика срп.-правосл. богословије у Рељеву школ. год. 1891./92.

Архијерејска поука пресвитеру при рукоположењу. *Саставио по св. Писму Платон епископ бачки. Превео Ј. Д. Издање „Српског Сиона“.*

У Новом Саду, штампарија српске књијжаре Браће М. Поповића 1892. године. Страна 45. Може се добити у уредништву „Српског Сиона“ у Новом Саду по цијену од 30 новч. за један

У овој књијзи садржај је овај: Увод. I Достојанство — II Усавршавање — III Чување од гријеха — IV Вјера — V Послушност — VI Чистоћа душевна — VII Љубав братинска — VIII Старање о душама — IX Сиромаштво — X Ревност за дом Господњи — XI Служење литурђије — XII Исповједање — XIII Старање за болеснике — XIV Проповједање — XV Катихизирање — Завршетак.

Ово красно дјело пок. владике Платона, треба сваки свештеник да има и да набави. Из ове књијжнице или боље рећи катихизиса свештеничког добиће сваки служитељ Божијег олтара кратак преглед своје пастирске дужности и дјелателности у Винограду Господњем односно у повјереној му пастви и парохији.

О разлозима који раскидају брачну везу, и о судском поступку у парници за раскид брака. Написао Тома Алагић, прота, професор богосло-

вије. Прештампано из „Извјештаја ерско-православне богословије у Рељеву“ за год. 1891./92. Сарајево. Земаљска штампарија. 1892. Има стр. 104. Цијена 50 новч. или једна круна. Продаје се у „Првој ерској књижарници Јакова Хаџи Трифковића у Сарајеву.

Гласник земаљског музеја у Босни и Херцеговини. Уредник Коста Херман, владин савјетник. Година 1892. Књига III. Садржај — Садржај: 1. Катарина, кћи Твртка I. бана (од 1353. — 1377.) и од 1377. — 1391. краља босанскога. Приопћио архимандрит Иларион Руварац. 2. Prehistorički nahogjaji na Naklu kod Vojkovića. Priopćio Franjo Fiala. 3. Стари херцеговачки натписи. Приопћио др. Ђиро Трухелка. 4. Arheološke crtice. Priopćio rudarski satnik V. Radimsky. 5. Старобосанска панађија на отоку Корчули (у Далмацији). Приопћио Вид Вулетић-Вукасовић. 6. Majdanska gradina, novo nahodište latenskih broncova u Bosni. Priopćio rudarski satnik V. Radimsky. 7. Златна плојка из римског печатног прстена. Приопћује уредништво. 8. Pretraživanje rećina u Bosni. Priopćio Franjo Fiala. 9. Хамбарине код Детлака. Приопћује уредништво. 10.

Botanički pohod Klek-planini. Priopćio Franjo Fiala. 11. Старобосански натпис из Власенице (Бирча). Приопћили Томо Драгичевић и Вид Вулетић-Вукасовић. 12. Jedna važna naredba. Priopćuje uredništvo. 13. Град у Клицури. Приопћио игуман Христифор Михајловић. 14. Samodor kod Drine. Priopćio učitelj Stevan Delić. 15. Različito. — Различито. Јунакиње. Приопћио Иван Зовко. — Četvrtak kao narodni opći praznik u okolici jajačkoj. Priopćio Sadik Ugljen. — Градина Крушевац. Приопћио Лука Грђић-Бјелокосић. Odakle je došlo ime „Šokac?“ Narodna pripovijetka. Priopćio Sadik Ugljen. — О старим гробовима у околини Грахова. Приопћио Сава М. Бабић. — Posušje. Priopćio Nikola Barišić.

Годишња је цијена са поштарином 2 фор. Поједине књиге са поштарином стоје 80 новчића.

Геометрија у основној школи. Написао Иван Крчмар, учитељ у учитељској школи. Прештампано из извјештаја о учитељској школи сарајевској за школску годину 1891./92. Цијена 50 новч. У Сарајеву земаљска штампарија. 1892. Стр. 79, вел. осм.

Читуља.

† **Тривун Татић,**
парох Ивањски (у протопрезвитерату
Крупском).

Након кратког боловања преселио се у вјечност 10. октобра 1892. године.

Покојник је рођен 1809. године а рукоположен је за ђакона и свештеника 26. октобра и 8. новембра 1839. године од Дабро-босанског митрополита Амвросија у Сарајеву.

Вјечна му памјат.

† **Василије Катанић,**
парох Ступарски (у протопрезвитерату
Маглајском).

Након кратког боловања од црног пришта преселио се у вјечност 15. новембра 1892. год., а сутра дан 16. новембра по свршеном опијелу од 4 свештеника сахрањен је у гробље „Лукавац“, недалеко од манастира Озрена. На гробу покојника држао је говор Гедон Мирћ игуман.

Покојник је рођен 1. јануара 1857. године у мјесту Станарима од † Антоније Катанића ери. православног мјеснога пароха и матере Стјепаније. Рукоположен је за ђакона 10. марта 1879. а за свештеника 1. априла исте године у Доњој Тузли од Митрополита Дионисија Илијевића.

Послије 12 годишњег свога трудног службовања, оставља иза себе биједну понадију са 6 нејаке дјеце, од које само најстаријег сина Павла у 15 години, којег је ове године послао у Сарајево у први разред гимназије, и о свом га трошку издржавао.

Покојник је као свештеник био одвећ обљубљен у народу своје парохије и од околне браће свештеника; и као добар пастир и друг, вршио је према својој снази узвишени свештенички позив за свету цркву, вјеру православну и народност ерску, нежалети ни сами живот свој за то троје положити.

Овome добром пастиру, пријатељу своје цркве и редољубу народа свога, околно свештенство и парохијани његови кличу:

„Ласка ти црна земља била и вјечна ти памјат добри свештениче!“

Г.